

Polder.blad

Juli 2017

Heerlijk, die lentebloemen!
Foto: Walter Vandeweyer

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	3
Vogelvierdaagse Lac du Der	10
NPHP en Middelheim	11
Wat gebeurt er in de Polder?	12
Nello en Patrasche	14
Europese Wandelweg E2	15
Een pluim voor onze gidsen!	17
Vogelwaarnemingen	18
Toch goed nieuws!	23
Gierzwaluwen	25
Onze sponsors	25
Onze zoogdieren: Ree	26
Colofon	30
De afdeling in beeld	31
Activiteitenkalender	32

Met dank aan de fotografen.

Vogeltjes kijken
Tekening: Herbert Vandeloo

Voorkaft: Het Nello en Patrascheteam
Foto: Ria Thys
Achterkaft: Vingerhoedskruid
Foto: Walter Vandeweyer

Een rijk gevuld voorjaar ...

Druk, druk en nog eens druk, ...

Zoveel aanvragen hebben we nog nooit verwerkt met ons team van gidsen. Ja, de erkenning als mooiste wandeling van de provincie heeft natuurlijk ook een andere kant. Wel leuk en tof, maar wel zeer druk voor onze gidsen. Maar zij klagen niet, want onze trots op het mooie natuurgebied overbrengen op een publiek is een stuk ons doel.

Door de droge wintermaanden ligt de Polder er zeer keurig bij. De terreinploeg is al gestart met het verwijderen van de Japanse duizendknoop wat natuurlijk een heel karwei is en bovendien, niet alleen in de Hobokense Polder vinden we deze woekeraar.

We hebben dit jaar wat pech gehad met de harde windvlagen: al twee keer dit jaar werd onze brugleuning over de Leigracht vernield door neerkomende takken, en overal omgevallen bomen die her en der de wandelpaden tijdelijk versperden. Maar dank zij onze noeste werkploeg werd alles zeer snel verwijderd en hersteld.

Wist je dat zelfs 4 van onze koeien op uitstap zijn geweest en een paar uur wandelden aan de andere kant van de draad. Zoals ze zeggen: het gras was groener aan de andere kant. Maar met wat cowboywerk hebben we ze vrij snel terug binnen de omheining gekregen ... wat een avontuur.

Ook is er op vraag van de kleintjes een extra gat voorzien in het kijk-scherf de IJsvogel.

In de maand juni (na het broedseizoen) komen ook de andere teams terug in actie en zal onze nieuwe tractor zeker van pas komen.

We krijgen zelfs een echt GR-pad door onze Polder: meer info leest u verder in dit Polder.blad.

We hebben weer met onze info- en ledenwervingsstand op verschillende activiteiten gestaan van stad of district of waren er aanwezig om te gidsen en info te bezorgen: (28 mei: Dag van het Park zowel in Hydepark als aan het Mastvest, 2 juni: de Zuidelijke kamers) en we zijn ook gevraagd om her en der te gaan inventariseren voor de stadsdiensten.

Ook in onze andere terereinen staan we niet stil, hier zijn we druk bezig met de ondehandelingen voor de nog komende vrije stukken terrein links en rechts van de Hollebeek. En we zullen dit jaar daar ook twee bijenhottels plaatsen. Aan de Tarzanboskes werd gestart met het verwijderen van zaailingen en kleine opslag van Amerikaanse vogelkers en hebben we een heuse BMX-schans moeten verwijderen.

Ook in dit nummer staan weer heel wat leuke activiteiten om te beleven. Kom eens af op één van die momenten, om te genieten van de natuur en alles wat er in vliegt, groeit en bloeit of om te helpen op een beheersdag: alles kan!

Zo nodigen we je van harte uit op de wandelingen die we plannen in samenwerking met het Middelheimmuseum (vlinders en vleermuizen). Meer hierover in de Kalender en verder in Polder.blad.

En we doen het niet slecht met onze inzamelactie rond Expeditie Natuurpunt. Op 20 juni (= 4 dagen voor het beëindigen van de sponsoractie staan we zelfs op de eerste plaats). Verder in Polder.blad kan je het eindverslag lezen en enkele foto's van ons moedig team bekijken.

Veel leesplezier en tot op één van onze zomerse activiteiten!
Danny

Zondag 9 juli om 14 u

Vlinderwandeling in Middelheimpark

Gidsen: Wim Mertens en Toon Verbruggen
Inschrijven bij Ria Thys, ria.thys@telenet.be

Ook verzot op vlinders? Kom dan naar het Middelheimpark en ontdek verschillende soorten dagvlinders. Dagaauwoog, atalanta, bont zandoojje... Het zijn maar enkele soorten die tussen de beelden in het park rond fladderen.

Samen met Wim en Toon loop je langs de wilde stukjes van het park en ga je op zoek naar dagvlinders. Of je alle soorten gaat zien, kunnen we niet garanderen. Maar wel verwondering en ontspanning!

Deze wandelingen kaderen in de samenwerking tussen het Middelheimmuseum en Natuurpunt: een samenwerking die al zeker een volledig jaar zal lopen. Meer over deze samenwerking verder in Polder.blad.

Praktisch:

Afspraak aan het kasteel (onthaal/shop), Middelheimlaan 6, 2020 Antwerpen
De wandeling is gratis, **maar inschrijven is nodig.**

Stuur een mail naar ria.thys@telenet.be of telefoneer naar 0476/33 79 36

Maximum 25 deelnemers per gids. Einde om 16 u.

Opgelet! Bij regenweer of felle wind gaat de wandeling niet door.

Dan houden vlinders zich verscholen.

Icarusblauwtje - Foto: Toon Verbruggen

Donderdag 13 juli om 20 u

Open bestuursvergadering

Info over lokatie: 0476/33 79 36 (CC Moretus: gesloten)

Zondag 16 juli om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03/216 93 62 en Danny Jonckheere, 0478/33 24 27

Wil je in de natuur samen met anderen de handen uit de mouwen steken

en daarmee zorgen voor een gezonde leefomgeving? Kom dan bij de vrijwilligersploeg van de Hobokense Polder.

Vandaag werken we verder o.a. met het traditioneel maaien van het wandelpad tussen de plassen en de bijhorende graslandjes. Met maai-balk, bosmaaier en tractor gaan we erin vliegen. Kom jij ook eens een keer mee helpen?

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de containers achter United Caps. Geef een seintje aan Wim of Danny dat je komt. Voor ieder voorzien we een lekkere koffiekoek en een bakje koffie of thee.

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (7 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Foto: André Van Langenhove

André Van Langenhove

Zondag 13 augustus om 8 u

Steltloperstocht Zeeland (NL)

Gids: Luc Van Schoor, 0494/33 63 09

Leiding: Marc Hofman, 0494/56 01 07 – marc.hofman3@telenet.be

ARDEA neemt je op deze zomer-klassieker weer mee naar de beste steltlopersplekjes van Zeeland. Op dit moment van het jaar is voor vele steltlopers de terugtrek naar het zuiden al volop aan de gang, maar de meeste dragen hun kleurrijke zomerkleed nog. In de slikken van de Oosterschelde vinden ze een rijk gedekte tafel om er ofwel de hele winter door te brengen of om er krachten op te doen voor hun verdere reis, vaak tot diep in Afrika. We kunnen op deze tocht dus veel verschillende (en misschien ook bijzondere) soorten waarnemen van deze elegante vogelgroep op hoge poten en goed leren hoe je ze kan onderscheiden, wat niet altijd gemakkelijk is.

Tijdens de steltloperstocht van vorig jaar werden 81 vogelsoorten waargenomen waaronder niet alledaagse als grauwe franjepoot, grote zee-eend, zwarte ooievaar en zomertortel. Ben je ook benieuwd wat we

deze keer in de kijker krijgen? Kom dan mee genieten van deze boeiende vogelwereld in de waterrijke landschappen van Zeeland.

's Middags eten we, zoals gebruikelijk ons lunchpakket in een lokaal cafeetje.

Praktisch:

We vertrekken om 8 uur aan

't Spant, Boomsesteenweg 335 te Wilrijk en zijn er terug rond 19 uur. Kostendelend rijden (0,07 €/km). Zonnecrème is soms nuttig, maar voorzie zeker ook een winddichte jas. Bij droog weer volstaan stevige wandelschoenen. Kijker, telescoop en fotoestel zijn aanbevolen.

Zondag 20 augustus om 14 u

Vlinderwandeling in de Hobokense Polder

Gids: Toon Verbruggen

Inschrijven bij Ria Thys, ria.thys@telenet.be – 0476/33 79 36

We maken een wandeling van ongeveer 5 kilometer langs de interessantste vlinderplekjes in de Hobokense Polder.

Vandaag frist Toon je kennis over verschillende vlinders nog eens 'life' op of laat hij je kennis maken met de vlinders die in de Hobokense Polder kunnen voorkomen. Atalanta, bruin, bont en oranje zanddoogje, dagpauw-oog, kleine vos, distelvlinder, gehakkelde aurelia, groot en klein koolwitje, klein geaderd witje, hooibeestje, Icarusblauwtje, boomblauwtje, bruin blauwtje, kleine vuurvlinder, koninginnenpage en landkaartje kunnen rond deze tijd waargenomen worden. Of zijn er uit het zuiden gele luzernevlinders aan komen vliegen of een rouwmantel? De Hobokense Polder heeft al deze vlinders reeds te gast gehad. Enkele jaren terug konden we een "nieuweling" voor de Polder

ontdekken: de eikenpage. Wil je thuis vlinders aantrekken? Dat kan je doen door rottende bananen op een voederplankje in de zon te leggen.

Praktisch:

Afspraak om 14 u op de parking aan United Caps, Schroeilaan (naast spoorweg). Einde omstreeks 17 u. Meebrengen: zonne- en muggenmelk (bij voorkeur lange broek), stevige wandelschoenen, vlindergids (indien in bezit) en verrekijker.

Deze tocht kan niet doorgaan bij regenweer of felle wind. Dan houden de vlinders zich immers verscholen.

Inschrijven verplicht ten laatste 19 augustus.

Gehakkelde aurelia - Foto: Toon Verbruggen

Bij twijfelachtig weer kan u zondagvoormiddag 20 augustus tussen 11 u en 13 u op de website www.hobokensepolder.be nagaan of de tocht al dan niet doorgaat.

Vrijdag 25 augustus om 20.30 u

Nacht van de vleermuis

Vleermuiswandeling in het Middelheimpark

Gidsen: Bert Mertens en Imke Vanderlinden
Inschrijven bij Ria Thys, ria.thys@telenet.be

Wist je dat vleermuizen niet uitvliegen om middernacht, maar al een kwartier na zonsondergang? Dat en nog veel meer kom je vanavond te weten.

Kom zeker kennis maken met het geheimzinnige leven van deze vliegende zoogdieren in het Middelheimmuseum.

Eerst vertelt Bert meer over deze vliegende zoogdieren aan de hand van een boeiende powerpointpresentatie: hoe ze leven, vliegen en welke soorten er allemaal zijn. Daarna volgt het echte werk en ga je samen met Bert en Imke en een batdetector op zoek naar vleermuizen.

Deze wandelingen kaderen in de samenwerking tussen het Middelheimmuseum en Natuurpunt: een samenwerking die al zeker een volledig jaar zal lopen. Meer over deze samenwerking verder in Polder.blad.

Praktisch:

Afspraak aan het kasteel (onthaal/shop), Middelheimlaan 6, 2020 Antwerpen

De wandeling is gratis, maar **inschrijven is nodig**.

Stuur een mail naar ria.thys@telenet.be of reserveer telefonisch: 0476/33 79 36

Maximum 25 deelnemers per gids.
Einde om 23 u.

Foto: Frank Vandecraen

Zaterdag 26 augustus om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27
Meer info: zie 16 juli

Zaterdag 2 september om 10 u

Zwerfvuil ruimen in en om de Hobokense Polder

Info: Luk en Ria Smets-Thys, 0476/33 79 36

Eénmaal per kwartaal plannen we een opruimactie in en aan de rand van de Hobokense Polder. Na een mooie zomer met allicht veel wandelaars (jammer genoeg daardoor ook meer afval zeker aan de randen van de Polder), is een opruimactie meer dan nodig. Kom ons helpen!

Praktisch:

Afspraak om 10 u achteraan op de parking van United Caps, Schroei-laan 15 Hoboken. Wij zorgen voor vuilzakken en grijpstokken. Meebrengen: werkhandschoenen, gesloten schoeisel (of laarzen) Einde voorzien omstreeks 12 u met een heerlijk gratis drankje !!!!

Zondag 3 september om 8 u

Vogel-Verrassingstocht

Wat krijgen we vandaag in de kijker en waar zal dat zijn?

Gids: Wim Roelant, 0477/34 07 21

Leiding: Luc Van Schoor, 0494/33 63 09

Zoals al stilaan een kleine traditie begint te worden, hebben we in de nazomer, zo begin september, een verrassingstocht op het menu staan. Veel valt er natuurlijk niet aan te kondigen over wat en waar we iets leuks in het vizier kunnen krijgen. Dat is immers voor de begeleiders van deze tocht nog een verrassing tot op het laatst. De voorgaande dagen wordt alvast online het vogelfront in het oog gehouden. Heel wat trekvogels hebben de tocht naar het zuiden al aangevat en daarbij zitten ook de jongen die dit jaar het ei uit zijn gekropen. Vele zijn dan ook de eerste keer op pad en durven dan al eens wat op de dool te geraken. Dit betekent dat een zeldzaamheid al eens wat gemakkelijker in onze contreien durft op te duiken. Natuurlijk kunnen we niets beloven, maar wie weet...

Er is maar één manier om dit te weten te komen, sluit vandaag aan. Hoe meer ogen, hoe meer kans!

Praktisch:

Afspraak om 8 u op de parking onder viaduct ter hoogte van Het Spant, Boomsesteenweg 335 Wilrijk. Einde omstreeks 17.30 u ter plaatse. Kosten: delend samenrijden aan 0,07 euro/km. Meebrengen: Vogelkijker en telescoop, vogelgids, fototoestel, aangepaste kledij en picknick

Zaterdag 16 september om 7 u

Ardeense vogelklassiekers

Gids: Luc Van Schoor

Begeleiding: Walter Van Spaendonk: 0479/98 57 77 -

Marc Hofman - Joris Van Reusel

Voor vogelaars vormen de Oostkantons één van de beste gebieden om typische Ardeense vogels te zien. Vogels die in Vlaanderen en Nederland zeer zeldzaam zijn, komen hier voor.

De Ardennen hebben een apart klimaat door de hogere ligging. Dit zorgt voor totaal andere landschappen en heel wat andere of ginds talrijker voorkomende vogelsoorten. Denken we maar aan soorten als korhoen, hazelhoen, grijskopspecht, taigaboomkruiper, notenkraaker, waterspreeuw, ruigpootuil, oehoe, rode en zwarte wouw, zwarte ooievaar, klapekster en raaf.

Gezien het late zomertijdstip, het feit dat sommige soorten echt zeldzaam zijn (vb grijskopspecht) en andere, zoals de genoemde uilensoorten, overdag zelden te observeren zijn, gaan we op zoek naar enkele typische soorten.

- De prachtige rode wouw komt vanaf de lente tot het eind van de zomer in het gebied voor.
- De notenkraaker is een echte specialiteit van de hoge Ardennen, waar hij in de uitgestrekte fijnsparrenbossen voorkomt. Deze ietwat geheimzinnige vogel doet zich vanaf september te goed aan hazelnoten.
- De waterspreeuw is hier geen zeldzame soort maar je moet hem wel weten te vinden. Het is de enige Europese zangvogel die onderwater zwemt.
- De grote gele kwikstaart is vooral te vinden langs de wat grotere beken, riviertjes en rivieren.
- De zwarte ooievaar is één van de

topsoorten en specialiteiten van het zuiden maar leeft meestal erg teruggetrokken. Tijdens de najaarstrek die meestal vanaf dit tijdstip start, is hij vaak wat minder schuw.

Daarenboven kan je hier ook typische bosvogels waarnemen als taigaboomkruiper, appelvink, kruisbek,

vuurgoudhaantje en glanskopmees, om er maar enkele te noemen. Het is haast onbegonnen werk om al deze soorten tijdens één dagexcursie te spotten. We zijn dan ook geen soortenjagers maar trachten wel enkele van deze Ardeense klassiekers op te sporen. De natuurpracht vinden we terug in de gevarieerde glooiende landschappen met soms uitgestrekte bossen, zijn veengebieden en klatende rivieren.

Het programma en het traject van deze speciale Ardeense vogelklassieker wordt afhankelijk van de voorbereiding samengesteld door de gids en begeleiders.

Praktisch: Wie mee wil, verwit-

tigt vóór 10 september Walter Van Spaendonk, 0479/98 57 77 - walter.van.spaendonk@skynet.be. Meldt hem eveneens of je al dan niet zelf rijdt en of je vóór de terugreis ter plaatse iets wenst te eten. Vertrek om 7 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 333, Wilrijk – Samenlendend rijden (0,07 €/km)

We eindigen de excursie ter plaatse rond 19.30 u, maar je kan aansluitend iets eten als je dat wenst.

Meebrengen: verrekijker, telescoop, foto toestel, picknick, drankje, stevige wandelschoenen en passende kledij.

Zondag 17 september om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27
Meer info: zie 16 juli

Donderdag 21 september om 20 u

Vergadering Natuurbeheer

Zaal Moretus, Berkenrodelei Hoboken

Zaterdag 23 september om 8.45 u

Daguitstap naar de Visbeekvallei

Leiding: Peter Van Elsacker, peter.vanelsacker@skynet.be, 0486/82 27 92

Deze dag gaan we genieten van het echte Kempense landschap. In de voormiddag worden we door een lokale gids rondgeleid in de Visbeekvallei in Lille en Beerse die beheerd wordt door Natuurpunt. De vallei van de Visbeek is een van de waardevolste beekvalleien van Vlaanderen en bestaat uit een aaneenschakeling van moerassen, bossen, heide, gageelstruwelen, ruigte en graslanden met specifieke planten en dieren. Er komen meer dan 30 soorten libellen voor en het is een van de laatste vindplaatsen van adder in Vlaanderen.

Met het Europese project "LIFE Visbeek" werd de natuur in het gebied hersteld om bedreigde habitats en soorten terug kansen te geven. In de namiddag bezoeken we een ander natuurgebied in de buurt. Welk dat zal zijn, wordt nog in beraad gehouden.

aan 't Spant, Boomsesteenweg 335, Wilrijk.

We zijn daar terug omstreeks 18 u. Meebrengen: picknick, stevige wandelschoenen (namiddag), voor de wandeling in Visbeekvallei kunnen laarzen nodig zijn, verrekijker.

Aanmelden bij de leiding voor 21 september voor de wagenverdeling.

Deelnameprijs: 2 euro (gids Visbeek): te betalen bij vertrek. Kostendelend samenrijden aan 7 eurocent/km, te betalen aan de chauffeur.

Praktisch:

We vertrekken om 8.45 u stipt op de parking onder de viaduct

Adder - Foto: Kevin Feytens

Zaterdag 30 september t.e.m. zondag 29 oktober vanaf ca 8 u 's morgens
12e Herfsttrektellingen Hobokense Polder - Vogelwerkgroep ARDEA
Coördinatie: Luc Van Schoor 0494/33 63 09 - Walter De Weger 0495/23 77 10 -
Maarten Mortier 0496/83 98 44

Wat in de herfst van 2006 begon als een eerste 'proef'trektelling langs de Hobokense Polder is mettertijd een verankerde telpost geworden. De eerste jaren als een losstaande Natuurpunt-activiteit van een groepje enthousiaste trektellers onder impuls van Luc Van Schoor, sinds 2013 als vaste trektelpost van Vogelwerk-groep ARDEA. De telpost Hobokense Polder is één van de actiefste in de rij van een vijftigtal telposten die in Vlaanderen worden aangestuurd door Natuurpunt Studie. Ook tijdens deze herfst zijn we weer present bij de twee zitbanken op de Scheldedijk.

Vanaf 's morgens vroeg tot 's middags worden alle overvliegende vogels genoteerd. En dat kan op sommige dagen spectaculair zijn met duizenden vinken, leeuweriken, piepers ... en af en toe wat 'special-likes' We vragen vooral wat extra hulp op de internationale trekteldagen, de Eurobirdwatch op zaterdag 7 oktober en op zondag 15 oktober, waarop verspreid over ruim 30 landen in Europa en Centraal-Azië wordt geteld. Ingeval er op sommige dagen in september, bij gunstige trek-omstandigheden, wordt geteld, zal dit worden aangekondigd via de ARDEA blog onder 'trektellen' <http://ardea.hobokensepolder.be/#category0>.

Herfsttrektellingen op de Scheldedijk - Foto: Dirk Vandorpe

In principe wordt er dagelijks geteld van 8 u tot 12 u naargelang de weers- en trekomstandigheden. Geef gerust een seintje aan Luc, Walter of Maarten als je wil deelnemen, ook als je twijfelt of de trektelling doorgaat bij minder gunstig weer.

Op de ARDEA-blog wordt regelmatig nieuws gepost en op de website www.hobokensepolder.be/trektellen kan je dagelijks de telresultaten volgen. Zoals steeds zijn alle vogelliefhebbers, -sters, van leek tot kenner, zeer welkom.

Ook als je nog niet veel van vogels en hun geluiden kent, kan dit iets voor jou zijn!
Graag tot kijk op de Scheldedijk!

Praktisch:

- Plaats: Scheldedijk Hobokense Polder bij de twee zitbanken
- Op 5 min. wandelen vanaf Petroleumkaai (parking) of 10 min. vanaf de trappen einde Scheldel-Polderstad/Hoboken
- Fietsen kan vlot tot op de telpost
- Meebrengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, (warme) drank.

Zondag 1 oktober om 15.30 u
ARDEA's herfstmeeting 2017
Samen genieten van al het regionale vogelnieuws en een lekkere hap

Leiding: Luc Van Schoor, Walter De Weger, Kathy De Lange, Guy Borremans, Joris Van Reusel: 0486/83 62 34

Naar jaarlijkse gewoonte roept ARDEA al zijn troepen samen voor een overschouwing van haar werking, en dat is dan vooral heel veel vogelonderzoek en vogelbeschermingsprojecten. Alle (prachtige) resultaten en de stand van zaken worden u op een schoteltje aangereikt, gekruid met tal van supermooie vogelfoto's van onze fotografen, filmpjes en berichten.

Uiteraard ook verrassende tussendoortjes met als thema dit jaar: roofvogels en uilen, want daar zijn we in onze regionale werking zéér goed mee bezig. We presenteren ook de projecten en activiteiten voor 2018, wat wel eens een zeer feestelijk ARDEA-jaar kan worden, en we presenteren de ARDEA-Vogelfoto van het jaar 2017.

Nog meer dan anders houden we ons strikt aan het programma (dankzij onze dagvoorzitter Walter), en vertrouwen we op externe deskundigen voor een verantwoorde en lekkere catering zodat we heel veel tijd overhouden om bij te praten en terug te blikken, tussen pot en pint. De Herfstmeeting gaat door in CC Moretus te Hoboken (Berkenrodelei).

Vanaf 15.30 uur ben je welkom op de receptie, om 16 uur start de presentatie. Tussen 18 en 20 uur serveren wij een heerlijk vers Oxfam-based dinerbuffet. Ook het ARDEA vogelcafé is heel de tijd geopend, met tal van lekkere sappen, vogelbieren en –wijnjes. Best even vooraf inschrijven, zo bestellen we precies wat nodig is. Einde omstreeks 21 u
Tip: profiteer van je trip naar Hoboken en kom in de voormiddag naar de Trektelpost Hobokense Polder die weer volop draait, te vervolgen door

een wandeling in de nabijgelegen Hobokense Polder!

Praktisch:

Inschrijven door storting van 15 euro p.p. (deelname inclusief maaltijd dinerbuffet en drankje) voor 24 september op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als referentie 'Herfstmeeting 2017' en het aantal personen + je email en je gsm. Mail deze gegevens ook naar Joris (ardea@jupiter24.be)

Zondag 8 oktober om 6 u

ARDEA'S zeevogelsafari

Met de Andromeda op Jan-Van-Genten-trip

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Joris Van Reusel 0486/83 62 34

Voor het eerst organiseert ARDEA een eigen zeevogelsafari. Daarvoor wordt de Andromeda, een voormalig vissersschip van de Zeeuwse rederij Hoogerwerf, voor een hele dag gecharterd. Alle vogel- en zeeliefhebbers mogen mee op deze uniek boottocht die zeker heel wat prachtige zeevogels van dichtbij in het vizier brengt.

Eind september, begin oktober is de beste tijd van het jaar om de zuidwaarts trekkende zeevogels uit het hoge noorden op de Noordzee waar te nemen. Vanaf kijkposten op de kust kan je met wat geluk al heel wat voorbijvliegende zeevogels zien, maar vaak is dat echter op grote afstand.

Met de boot varen we enkele kilometers uit de kust en komen zo terecht temidden van de fly ways. Zonder enige twijfel treffen we de heerlijk mooie Jan-Van-Genten, en tal van meeuwensoorten. Maar ook de mythische jagers (meeuwachtigen met roverskuren), pijlstormvogels en zelfs alken en zeekoeten kunnen we midden op zee tegenkomen. Ook zeevreemde vogels, zoals bv. een velduil of sperwer, worden regelmatig gespot tijdens hun dwarse oversteek van het Kanaal. Tijdens de trektijd zijn verrassingen immers nooit uitgesloten. Onze ervaren vogelgidsen helpen iedereen om tijdens de boottocht zo veel mogelijk schitterende vogelwaarnemingen te doen, en natuurlijk is het ook een buitenkansje voor vogelfotografen!

Maar op zich is een dagje op zee, ver weg van de drukte aan land, een heerlijk ontspannende activiteit. Dus niet twifelen en grijp deze kans (we gaan dit niet elk jaar doen!). En o ja: voor hen die zeeziekte vrezen, daar bestaan eenvoudige preventieve middeltjes voor!

Op de boot is een warme kantine met dranken en gemengd sanitair beschikbaar, dus dames én heren kunnen gerust mee.

Praktisch:

De afvaart van de boot in Neeltje Jans (NL) is gepland om 7.15 uur, daarom **vertrekken we stipt om 6 uur** vanaf onze vaste vertrekplaats aan 't Spant te Wilrijk, Boomsesteenweg 335. We rijden dan samen (kostendelend aan 0,07 euro/km), en zijn daar ca. 18.30 uur terug. Zeker meebrengen: picknick, warme en waterdichte kledij, verrekijker, camera.

ARDEA mikt voor deze tocht op zo'n 40-tal deelnemers, en nodigt daarom iedereen uit de hele Antwerpse regio uit om mee te gaan. **Zo houden we de kost beperkt tot slechts 40 euro p.p.!** Kinderen tussen 6 en 11 jaar mogen mee aan halve prijs.

Jan-van-Gent - Foto: Marnix Lefranc

Inschrijven doe je best zo snel mogelijk (en zeker voor 1 oktober) door **storting van 40 euro p.p. (of 20 euro voor een kind) op rekening BE81 5230 8065 0424** van Natuurpunt Hobokense Polder met als referentie 'Zeevogelsafari' en het aantal personen + je email en je gsm. Mail deze gegevens ook naar Joris - ardea@jupiter24.be. Alle deelnemers ontvangen ca. een week voor de tocht een gedetailleerde infobrief met meer praktische afspraken en tips. (PS: De schipper van de rederij behoudt het recht om daags voordien de tocht op te schorten indien hij oordeelt dat het weer te riskant is. In dat geval wordt onmiddellijk een nieuwe datum geprikt.)

Zondag 12 tot woensdag 15 november 2017 Vogelvierdaagse Lac du Der (FR) met Vogelwerkgroep ARDEA Gids: Luc Van Schoor - Leiding: Marc Hofman

Na voorgaande vogeltrips naar Cap Gris Nez, Oostkantons en Groningen trekt ARDEA deze herfst naar Frankrijks grootste kunstmatig meer voor een onvervalste vogeltopper.

In november speelt zich aan de oevers van Lac du Der-Chantecoq, een oorverdovend spektakel af, als 10.000den kraanvogels er neerstrijken. Het is voor de vogels een belangrijke tussenstop op weg naar Spanje om even uit te rusten en bij te tanken.

Behalve de kraanvogels zijn er daar in de meren nog tal van andere

Kraanvogels aan Lac du Der - Foto: David Wolberg

watervogels te zien. In de omringende bossen kunnen we genieten van de herfst en allerlei bosvogels zoeken. In de regio komen bovendien ook heel wat roofvogels voor.

We plannen ook avondspeurtochtjes om uilen, vos, en misschien wilde kat proberen waar te nemen.

We vertrekken zondag vanuit Wilrijk en maken op de heenreis een tussenstop in Belval-en-Argonne, waar we het enige buitenlandse natuurgebied in eigendom van Natuurpunt bezoeken.

Je kan er van op aan dat er op deze vierdaagse weer heel wat te beleven valt. Voor wie dit niet wil missen, is vlug inschrijven beslist een goede raad!

Kostprijs: 249 euro per

persoon voor het verblijf in hotel "Le Cheval Blanc" bij het meer in Giffaumont, op basis van 2 pers.kamer inclusief ontbijt, picknick en diner+ kostendelend rijden, raming € 70 (0,07 €/km).

Opgelet: er kunnen maximum 20 deelnemers mee!

Alle info bij gids of leiding:
Luc Van Schoor, 0494/33 63 09
Marc Hofman, 0494/56 01 07 –
marc.hofman3@telenet.be

Inschrijven kan - vanaf 10 juli - bij Marc, per mail of telefonisch (de datum van ontvangst geldt als criterium).

Stort nadien zo snel mogelijk het bedrag op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder.

De kandidaat reizigers vernemen na storting van het bedrag binnen de week de bevestiging van hun deelname. Eén maand voor het vertrek ontvangen ze verdere informatie over het programma en praktische regelingen.

Samenwerking Natuurpunt Hobokense Polder en Middelheimmuseum

Ria Thys

Het Middelheimmuseum werd door de Britse krant The Guardian in de top 10 van de beste beeldenparken van Europa geplaatst. Er valt in dit pareltje dan ook heel wat te beleven.

Deze zomer wordt er bovendien een groot samenwerkingsproject opgestart tussen Natuurpunt en het Middelheimmuseum. Een samenwerking die alvast minstens een jaar lang zal duren.

En vermits het Middelheimpark binnen onze afdeling ligt, is aan Natuurpunt Hobokense Polder de vraag gesteld om aan de hand van begeleide natuurwandelingen mee "op de kar" te springen.

Daar werken we natuurlijk heel graag aan mee. Doorheen het jaar zullen onze gidsen rond verschillende thema's publiekswandelingen begeleiden in het Middelheimpark.

Zo kan er deze zomer al deelgenomen worden aan

- 1) een **vliedervandeling** op zondag 9 juli met Wim Mertens en Toon Verbruggen
- 2) een **vleermuisvandeling** op vrijdag 25 augustus met Bert Mertens en Imke Vanderlinden

Uiteraard kunnen ook onze leden en sympathisanten hiervoor inschrijven. Alle info hieromtrent vindt u in onze Kalender.

In de loop van het jaar (vooral winter en voorjaar 2018) zullen we nog andere wandelingen begeleiden:

- vogelwandelingen
 - voorjaarsplanten
 - insectenwandeling
- Concrete data hiervoor worden afgesproken op de eerstvolgende Bewegingsvergadering.

Maar ook Natuurpunt nationaal doet een belangrijke inbreng in de samenwerking met het Middelheimmuseum:

- laagdrempelige workshops
- installatie van nestkasten
- installatie van voedertafels (winter)
- plaatsen van een insectenhotel
- inzaaien van een bloemenweide

- verkoop van natuurproducten zoals nestkastjes, vogelboekjes, bloemenmengsels, vlinderboekjes, loepjes, ...
- ledenwerving in vakantieperiode

Dus ... breng zeker eens een bezoek aan het Middelheimmuseum en schrijf je in voor de nu reeds geplande wandelingen !!!!

Een dier in nood gevonden?

Probeer in geen geval het dier zelf te verzorgen, dus ook niet voederen of laten drinken. Plaats het dier in een goed geventileerde donkere doos en breng het naar het VOC.

Het VOC is elke dag open tussen 9 u en 17 u (ook weekend). Buiten

deze uren: laat het slachtoffer achter in het daarvoor voorziene huisje voor het opvangcentrum.

VOC Brasschaat-Kapellen - Holleweg 43, 2950 Kapellen - 0473 48 48 97 - voc.brasschaat-kapellen@vogelbescherming.be

VOC
Brasschaat-Kapellen
Opvangcentrum voor
Vogels en Wilde dieren

Wat gebeurt er in de Polder?

Wim Mertens en Peter Van Elsacker - Foto's: André Van Langenhove en Michel Caudron

In de lente voeren we weinig of geen beheerwerken uit. De meeste dieren planten zich dan voort en planten beginnen aan een nieuw groeiseizoen. Een tijd om de natuur rust te gunnen.

Toch zitten onze Goudklompen niet stil, er is altijd wel iets te doen zoals je kan lezen in het stukje van Peter. Wandelpaden, afrastering, poorten en dergelijke kunnen steeds een opfrisbeurt gebruiken.

In april begint ook de Japanse duizendknoop te groeien. We bestrijden deze soort onder andere door frequent te maaien en we beginnen daar eind april al aan. Door deze plant 3 tot 5 keer per jaar te maaien, verliest hij zijn dominante positie en krijgen andere plantensoorten ook de kans om te groeien. Hopelijk geeft de duizendknoop ooit eens helemaal de geest onder dit intensieve beheer. En er is hoop, op intensief begraasde delen is de Japanse duizendknoop na 15 jaar nagenoeg verdwenen, hij overleeft er enkel onder de bescherming van doornige bramen.

Sinds vorig jaar proberen we met het sturen van de begrazing een beetje te profiteren van de voorkeur van onze runderen voor de duizend-

knoop. In het voorjaar, vanaf mei, zetten we de kudde enkele weken vast op delen van het begrazingsblok waar veel duizendknoop staat. Als deze kort gevreten zijn, mogen de dieren even terug in het hele raster rondlopen om een weekje later in een ander deel met veel duizendknoop terecht te komen. Op deze wijze krijgen ook planten in het centrale deel van het begrazingsraster

de kans tot bloei te komen. Dit levert een kleurrijk spektakel op.

We moeten wel opletten dat de runderen niet te lang op een te kleine zone staan, want als ze echt honger krijgen en het gras veel groener is aan de andere kant van de draad, durven ze wel eens uitbreken, zoals gebeurde op 9 juni. Drie van de vier uitgebroken dieren kregen Franz, Danny en ik makkelijk terug binnen de draad, maar de vierde die twee jaar geleden ook al eens uitbrak en toen enkele maanden vrij heeft rondgelopen, liet zich niet zo makkelijk vangen. Het vergde een dosis geduld en inzicht in de koeienpsychologie om deze koe terug bij de kudde te krijgen.

In juni breekt de tijd van maaien en hooien aan. Vanaf dan tot ver in de herfst is het alle hens aan dek in het natuurgebied. We hopen ook jou eens te mogen begroeten tijdens één van onze beheerdagen.

Wim

In het voorbije voorjaar hebben we niet stilgezeten. De Goudklompjes werden zoals steeds bijgestaan door welwillende leerlingen van verschillende scholen.

Door de stormen waren er nogal wat bomen omgewaaid op wandelpaden en op de draad van het veeraster. Deze werden verzaagd en de houtblokken afgevoerd. Daarnaast was er het normale onderhoud van wandelpaden: het maaien van de zijkanten (veelal bramen), het storten van boskiezel of het leggen van dunne stammetjes op de natste plekken zodat wandelaars bij regenweer niet tot hun enkels in het slijk zakken. Braamstruiken werden ook gemaaid aan de rand van verschillende grasvelden om hun uitbreidingsdrift in te tomen. De kinderen van de Leerexpert (A. Leyweg 14) hebben ons daarbij goed geholpen.

De leerlingen van Pius X hebben twee dagen hard gewerkt buiten de klassieke werkdag van de Goudklompjes, dus helemaal op zichzelf. Ze hebben (wilgen)struweel gekapt langs de verbindingsweg nabij het Vangerven, zodat het riet terug wat

laten en die daar los lieten rondlopen, ondanks het verbodsbord want de runderen struiken daar veel rond en dat gaat niet goed samen. Helaas waren er nog altijd personen die de prikkeldraad permanent open sperden om er toch in te geraken. Er is nu schapendraad gespannen zodat het moeilijker wordt én het duidelijk is dat het ongewenst is om langs daar binnen te dringen. Laat ons hopen dat het wat effect heeft. De afrastering over de hele lengte van de dijk van die hoek tot aan de ingang waar de dijk splitst, werd hersteld.

Heel wat uren zijn er besteed door meer technisch begaafde Goudklompjes (vooral Freddy en zoon) aan de IJsvogel, dit is de houten kijkwand aan het Rallegat langs het wandelpad tussen Rallegat en Broekskot. Die was volledig vervallen en is nu grondig vernieuwd. Het resultaat mag er zijn: de ruwe planken geven aan de wand een natuurlijker uitzicht

Andre van Langenhove

dan mooi geschaafde, rechte planken.

En helaas, het seizoen van de Japanse duizendknoop is weer aangebroken. Deze exotische plant is een echte woekeraar die alle andere, inheemse planten verdringt. Hij groeit verschrikkelijk snel en hoog, niets kan daaronder overleven. Dus beginnen we weer aan onze rondjes "JDK" bestrijden: maaien en uitsteken om die zoveel mogelijk te beteugelen. Samen met klassen van de Piramide, de Leerexpert en de Polderstadschool gingen we aan de slag op verschillende velden en het betonnen Kijkpunt "De Dodaars".

Aan alle helpers, bedankt, jullie hebben goed gewerkt.

Peter

"ademruimte" krijgt. Het hout werd in een takkenwal langs de weg opgestapeld.

Tijdens de Paasvakantie werd gewerkt in de uiterste hoek aan de Petrol waar vroeger een ingangspoortje was. Dit is 1-2 jaar geleden verwijderd en vervangen door gewone prikkeldraad. De reden was dat wandelaars met hun wagen tot daar kwamen om hun (grote) hond uit te

Andre van Langenhove

Kijk, kinderen, dit moeten jullie allemaal maaien!

Team Nello en Patrasche

Tekst: Luk Smets - Foto's: Luk Smets en Ria Thys

Expeditie Natuurpunt werd een prachtige beleving. Zowel de sportieve voorbereiding als de sponsoractie zijn zeer intens geweest.

Zoektocht naar sponsorgelden

Op moment van dit schrijven lopen de laatste dagen van onze sponsoractie. Vorige woensdag werden in Brouwerij De Arend alle pakketten van onze drankenverkoop samengesteld en door onze vrijwilligers bij de kopers thuisgebracht.

Na het geslaagd pannenkoekenfestijn in maart hadden we de smaak te pakken. We wilden voort op onze elan en het uitzicht op een nieuwe tractor gaf ons kracht.

We startten een verkoop van Hobokense dranken, die de naam van ons team dragen (of is het omgekeerd?) Daartoe werd zelfs een heuse webshop opgezet, waar tot 11 juni dranken besteld konden worden. Ondertussen hielden we met wisselend succes, afhankelijk van de weersomstandigheden, proefsessies in open lucht. Op de Dag van het Park op Mastvest voorzagen we de bezoekers van onze dranken. Hier werd een belangrijke omzet verwezenlijkt. Bistro 22b uit Antwerpen schonk ons 100 brownies. Die werden vlot verkocht.

In de Novonov werd een Speciale Bierenavond georganiseerd, waarbij uiteraard ook de bieren Nello en Patrasche van de partij waren. Dit werd, dankzij het goede weer, een succesrijke gezellige tuinparty met een financiële boost voor onze actie.

Ook de opbrengst van de film over onze onvolprezen Cowboy Dré gaat naar onze sponsoractie.

De sponsoractie van Team Nello en Patrasche was een heel drukke periode! Maar het loont. Er zijn 60 teams en we zijn bij de koplopers. Lang stonden we op nummer één wat sponsoropbrengsten betreft. De laatste week spelen we haasje over. We waren even tot de derde plaats verdrongen, dan terug twee-

Overzicht van de sponsoractie:

- Giften:	5704,24
- Pannenkoekenfestijn:	883,50
- Brownies:	200,00
- Speciale bierenavond:	510,11
- DVD-Cowboy Dré:	49,23
- Bierverkoop:	1652,92
Totaal:	9000,00

de, eerste en weer tweede, ... Het is spannend. We houden nog een laatste afrekening van onze drankenverkoop achter de hand. De laatste flitsen met oproepen tot steun hebben positief gevolg, ... Vrijdagavond om 12 u 's nachts tikken we af op 9000 euro en behalen zo de eerste plaats ...

Onze sportprestatie

Maar uiteraard is het voor onze 4 sportieve teamleden ook een grote fysieke inspanning. In de afgelopen weken hebben zij zowel afzonderlijk als in groep geoefend. 40 km wandelen op een dag is niet niets, zeker als je 's anderendaags nog eens 30 km voor je kuiten krijgt. De hittegolf in deze weken was zeker geen hulp. Gelukkig geeft het weerbericht voor het weekend een tijdelijke daling van de temperaturen aan.

Pas de laatste week kregen we het juiste traject: adressen van vertrek, rustplaatsen en overnachtingsplek. Dan konden de juiste afspraken gemaakt worden.

En nu zijn we weer twee dagen verder: zondagavond 25 juni: het intense Expeditie Natuurpunt-weekend is een succes geworden!

Een kort relaas: Vrijdagavond 23 juni: Coach Luk haalt per wagen de teamleden Wim, Raf, Koen en Mar-nix thuis op en brengt hen naar de vertrekplaats in Tienen-Vissenaken.

De volgende morgen zijn Luk en

Ria om half acht 's morgens weer present op de vertrekplaats om ons Hobokense team na een fotosessie uit te wuiven.

Gewapend met kaart en wandelgps verliep de tocht doorgaans over natuurpaadjes. Veel meedragen was niet nodig. Uiteraard wel drank, snack, EHBO-materiaal, gsm, en natuurlijk hun Nello en Patrasche-wimpels, gemaakt door Hedwig. Maar coach Luk zorgde voor vervoer van tentjes, slaapzakken, ... En dankzij de hulp van Ria werd ons team op de rustplaatsen voorzien van een verse picknick. Doorheen het week-end kwamen er via Facebook heel wat aanmoedigen binnen.

Ondanks bleinen, knieklachten en fameuze spierstijfheid heeft ons viertal het toch maar gedaan: om half zes passeerden ze op zondag de finish in de Baarbeekhoeve in Muizen-Mechelen onder luid applaus van hun

supporters. PROFICIAT, MANNEN!

56 teams wandelden, fietsten of roeiden voor de natuur. Samen konden zij 175 625 euro verzamelen. Fantastisch voor de Vlaamse natuur!

Aan iedereen die - op welke manier ook - het Team Nello en Patrasche en daardoor de Hobokense Polder gesponsord heeft: HARTELIJK DANK !!!!!

Europese Wandelweg E2

Freddy Tuerlinckx

Van nu af ligt de Hobokense Polder op de Europese Wandelweg E2

De **Europese Wandelvereniging** (E.W.V. – E.R.A – F.E.R.P.) werd in oktober 1969 opgericht in Duitsland op initiatief van o.a. Georg Fahrbach, de eerste 'president' die ook zeer actief was in het internationale jeugderbergwerk.

Vandaag telt deze koepelorganisatie 61 wandelorganisaties uit 34 'landen' (+ waarnemers uit de VS, Canada en Marokko), die ruim 3 miljoen individuele leden vertegenwoordigen. De doelstelling was en is de realisatie van grensoverschrijdende langeafstandswandelpaden door heel Europa, door eenvoudig reeds bestaande nationale en regionale wandelpaden op elkaar aan te sluiten.

Momenteel werden 12 van deze E-wandelverbindingen gerealiseerd, met een totale afstand van 60.280 km.

Wil je hier meer over weten

<http://www.era-ewv-ferp.com/front-page/>

De **vzw Grote Routepaden** werd – na ruim 10 jaar voorbereidend werk in de schoot van de Vlaamse Jeugderbergcentrale – gesticht in september 1977 en werd amper een maand later binnen de EWV aanvaard als vertegenwoordiger voor Vlaanderen. Voorzitter-stichter Hubert Yseboodt zetelde trouwens meerdere jaren in het EWV-presidium, en nam van 1994 tot 1997 zelfs het voorzitterschap waar.

Grote Routepaden beheert in Vlaanderen een wandelnetwerk van ruim 3.500 km.

De uittekening en het onderhoud van de bewegwijzering worden uitgevoerd door meer dan 100 vrijwilligers, die hun eigen streek niet alleen grondig kennen, maar ook liefhebben en waarderen ... en dat merk je.

Dit netwerk bestaat uit wit-rood bewegwijzerde, doorgaande (vaak grensoverschrijdende) routes en een aantal geel-rood bewegwijzerde 'streekpaden'.

Er werden ook enkele 'themapaden' gerealiseerd die vaak samengesteld werden op basis van reeds bestaande paden.

Belangrijk om weten: hetzelfde bewegwijzeringssysteem wordt ook gebruikt in Frankrijk (waar het reeds in 1947 ontstaan is), Nederland, Spanje en Portugal.

De reeds jarenlange samenwerking met andere organisaties (o.a. Natuurpunt) heeft er toe geleid dat deze lange afstandswandelpaden steeds meer ook door natuurgebieden lopen en deze in sommige gevallen zelfs met elkaar verbinden. Nieuwsgierig geworden? <http://www.groteroutepaden.be/>

De Europese Wandelweg E2, die over een afstand van 4.850 km van Inverness (GB) naar Nice (F) voert, wordt in Vlaanderen gevormd uit verschillende GR-paden:

- 1) Het zuidelijke deel van de GR 5A Wandelronde van Vlaanderen, tussen De Panne en Kruibeke.
- 2) Het verbindingstraject GR E2, van Kruibeke naar Deurne.
- 3) De GR 565 Renier Sniederspad, van Deurne naar Zoersel
- 4) De GR 5 Noordzee – Rivièra, van Zoersel naar Eben-Emael

Het klinkt misschien gek, maar wandelpaden zijn een 'levende' materie en worden ingevolge het vrijkomen van o.a. oude militaire terreinen, privé domeinen en spoorwegbermen regelmatig gewijzigd / verbeterd.

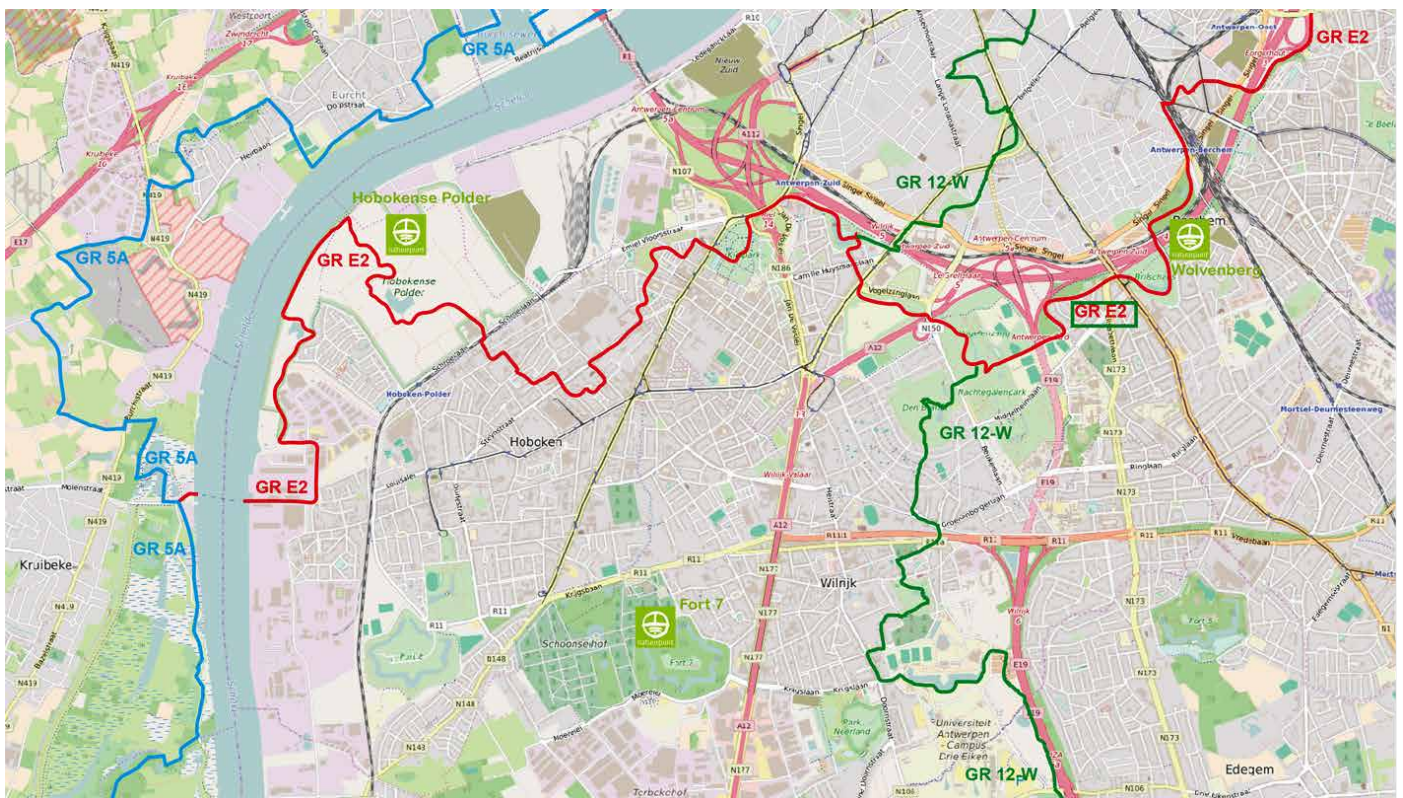
Mede dank zij een intense samenwerking met gelijkgestemde organisaties als (o.a.) Trage Wegen en **Natuurpunt** worden de routes alsmaar mooier en interessanter.

Op die manier werd door de aanleg van de overstromingsgebieden op de linker Scheldeoever ook de GR 5A onlangs grondig hertekend en werd de overtocht van de Schelde verlegd van Bazel naar Kruibeke. Logisch gevolg was dat ook het verbindingstraject GR E2 wijzigde

en dus nu discreet wit-rood bewegwijzerd door de Hobokense Polder voert.

Let wel ... het gaat hier over een langeafstandswandelpad en een exponentiële toename van het aantal wandelaars is niet direct te verwachten.

Een (zeer) geleidelijke internationale verspreiding van de naam en faam van de Hobokense Polder in Europese wandelkringen is evenwel mooi meegenomen.

Een pluim voor onze gidsen!

Tekst: Annie Van Zwieten - Foto's: Luk Smets en Walter Decoene

Sinds onze Hobokense Polder "wandeling van het jaar 2016" is, zijn de wandelaars die elk weekend met mooi weer in het natuurgebied komen wandelen niet meer te tellen.

Ook het aantal aangevraagde wandelingen is spectaculair gestegen. Nu, eind juni, hebben we al meer aanvragen gehad dan de vorige jaren over het hele jaar. Gevolg is dat onze gidsen reeds meer dan zestig maal een wandeling begeleidden, sommigen tot drie keer op een week. Vermits het allemaal vrijwilligers zijn die ook nog andere activiteiten hebben, is dat niet vanzelfsprekend. Toch lukt het telkens weer en is het nog maar twee keer nodig geweest om de mensen naar de rugzakjes in de taverne te verwijzen. Gelukkig

wandelingen met scholen toegestuurd werden:

"Bij deze nogmaals hartelijk dank voor de fijne natuurwandeling die we vanmorgen maakten met de leerlingen!"

"De wandeling vandaag in de Hobokense Polder onder leiding van Danny was echt een succes. Dus alvast een compliment voor de gids. Dit is zeker voor herhaling vatbaar. We willen u dus graag volgend jaar weer contacteren om dit terug te doen. Hartelijk dank!"

De laatste maanden hebben we ook al een vijftal personeelsgroepen begeleid die een teamactiviteit organiseerden. Een wandeling is daarbij een laagdrempelige activiteit waarbij iedereen mee kan en die toch groepsvormend kan zijn. Ook hier kregen we positieve reacties.

Enkele getallen die voor zich spreken: sinds januari werden al 513 kinderen en 436 volwassenen

waren dat mensen met jonge kinderen zodat die op die manier ook nog een soort begeleide wandeling hebben kunnen maken.

Dat onze gidsen goed werk leveren, blijkt uit de aanvragen waarbij men uitdrukkelijk laat weten dat de vraag voor een gids het gevolg is van een aanbeveling door een vriend(in) die was komen wandelen en er heel erg van genoten had.

De mailtjes die na een wandeling gestuurd worden om te bedanken voor de leerrijke en aangename wandeling zijn veelzeggend. Hieronder enkele reacties die ons na

begeleid. Meestal bij een wandeling, maar ook bij het maken van voeder-taartjes of nestkastjes. Bij die laatste activiteiten wordt niet alleen geknutseld, maar wordt ook de nodige informatie gegeven.

Terwijl dit artikeltje werd geschreven, kwam al weer een volgende aanvraag binnen!!!

Dus: lieve gidsen, bedankt voor jullie inzet en

deskundige begeleiding van al die kinderen en volwassenen die onze Hobokense Polder beter willen leren kennen en ook wat meer over de natuur in zijn geheel willen te weten komen.

Annie van Zwieten, coördinatie aangevraagde wandelingen

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen Februari - april 2017

Luc Van Schoor - Vogelwerkgroep ARDEA

Gedurende deze 3-maandelijke periode werden er in het ARDEA werkingsgebied niet minder dan 7.355 vogelwaarnemingen ingevoerd door 188 waarnemers !

In de top drie van de ingevoerde waarnemingen was deze keer Johan Claessens de onbetwiste koploper met 980 inzendingen, gevolgd door Wouter Van Assche met 628 en Danny Jonckheere met 504 inzendingen.

Het was een bijzonder druk voorjaar voor onze vogelwerkgroep. De ARDEA agenda bevatte dan ook een gevarieerd aanbod van activiteiten :

- de slaapplaatstelling van halsbandparkiet in het Kielpark
- de maandelijkse INBO winter-watervogeltellingen
- plaatsen van nestenkasten voor steenuil en torenvalk
- de 10de lentetrekellingen Hobokense Polder
- het MIBOS (middelste bonte specht) onderzoek (zie soortbespreking)
- blauwe reigertellingen in het Schoonselhof-Antwerpen (zie soortbespreking)
- het selectief broedvogelonderzoek voor een project van de stad Antwerpen in drie Wilrijkse deelgebieden: Klaverblad-Hollebeek, Kleine Struisbeekvallei en Fort VI
- de eerste broedvogelmonitoring in het Uilenbos-Hove, het toekomstig door Natuurpunt beheerd gebied
- SLOW excursie naar het Viersels Gebroekt.

Het grote aantal ingevoerde vogelwaarnemingen is mede het gevolg van bovengenoemde activiteiten, in het bijzonder het ARDEA broedvogelonderzoek en de lentetrekellingen. In dit verslag werd gepoogd om de belangrijkste soorten en gegevens te bespreken. Ondanks de aandacht voor details is het mogelijk dat er ongewild foutjes zijn opgetreden – daarom, dank voor elke positieve reactie.

Soortenbespreking

In totaal werden in de ARDEA regio 137 vogelsoorten waargenomen, gevolg van de talrijke inzendingen van een toenemend aantal waarnemers, waarvoor onze welgemeende dank. Dit verslag behandelt een persoonlijke selectie van 42 soorten.

Fuut was, als solitaire wintergast, tot 20 april present op Fort VI-Wilrijk (LVS, GB, HB, UA, LS, VDS), Fort VII-Wilrijk (AW, LVS), Fort VIII-Hoboken (DJ). Futenparen met jongen waren te zien op Fort V-Edegem (AJ, JC, LJ, LS, MH, WVA) en voor de eerste maal op het Mastvest-Antwerpen (PB, LS, LVS, MM).

Dodaars is met een totaal van ca 10 broedkoppels een vaste broedvogel in de Hobokense Polder. Op andere plaatsen is deze kleinste fuut eerder een onregelmatige of occasionele broedvogel. Als wintergast was hij buiten de Hobokense Polder ook present in het waterbekken van Aquafin/Antwerpen Zuid met max 3 ex in februari (PB), 1 ex op Fort VI-Wilrijk op 15 maart (LS), 1 ex op een plasje bij Groen Neerland-Wilrijk op 10 maart (RV).

Baltsende vogels waren te zien op de Parkvijver Den Brandt-Antwerpen op 15 maart (JV) en op de kasteelvijver Cleydael-Aartselaar waar ze

mogelijk gebroed hebben na 20 april (LVS).

Een **roerdomp** vloog op 11 maart op het Broekskot/Hobokense Polder over de nieuw gegraven geul van de éne rietkraag naar de andere (MM).

Op 21 april vlogen 2 **koereigers** in noordelijke richting over de Kerkeveldstraat-Wilrijk (JE).

Ondanks de duidelijke toename van **grote zilverreiger** in Vlaanderen bleef zijn aanwezigheid in de Antwerpse Zuidrand beperkt tot 4 waarnemingen van telkens 1 ex tussen half februari en half maart in de Hobokense Polder (VI, DJ, PP, AVL) en 1 overvliegende vogel te Mortsel op 7 april (AV).

Op 15 april werden er tijdens de jaarlijkse ARDEA broedvogeltelling van de **blauwe reiger** in de kolonie van Schoonselhof-Antwerpen 47 bezette nesten geteld door de 7 waarnemers. We verheugen ons op een duidelijke toename van het aantal broedkoppels + 9 of 13% meer in vergelijking met 2016 (38 broedparen) wat resulteerde in een aantal nieuwe nesten (kleiner van omvang). Alhoewel broedresultaten van de kolonie ontbreken, vermoeden we dat de voorbije zachte winters en een succesrijk voorafgaand broedseizoen

Rode wouw - Foto: Wim Dirckx

IJsvogel in de Polder - Foto: Dirk Vandorpe

deze toename gunstig beïnvloeden. We stellen een lichte vermeerdering vast van het aantal nestbomen: 24 t.o.v. 22 in 2016. Het aantal bezette nesten nam in 6 dennen nog toe (max.4 broedparen in 2 dennen) Ook werd in één vrijstaande den langs de gerooide waterkant genesteld, wat mogelijk duidt op een gebrek aan geschikte nestbomen. De recente beheerswerken langs de vijvers en gracht in het Engels (kolonie) bos, hadden gelukkig geen nadelige invloed op de reigerpopulatie. We danken daarbij Patrick Dictus, deskundige natuur en beheer Stad Antwerpen die begin februari, op vraag van vwg ARDEA, de werken liet opschorten om onnodige verstoring te vermijden.

De eerste **purperreiger** van dit jaar trok op 30 maart langs de trektelpost Hobokense Polder (LVS). Nadien volgden langs de Scheldevallei-Burcht nog 1 ex op 11 april (LVS, WDW, MM) en 1 ex op 29 april (MM).

Tussen half februari en eind maart trokken in totaal 103 **ooievaars** over het zuidelijk grensgebied van Antwerpen, tussen de Schelde en Hove. Het betrof meestal een klein aantal van 1 tot 9 ex (DJ, LVS, JCe, JP, AV, PH, JD, WVA), uitgezonderd een mooie vlucht van 71 ex op 1 maart over Edegem (WVA).

Er waren deze lente meer doortrekkende **zwarte wouwen** te zien dan vorige jaren. De eerste vloog op 30 maart over de Hobokense Polder (MM). Op 29 april trokken kort na elkaar 2 ex over Edegem (WVA). Op 30 april, 2 ex over Hove (SVB, IVB), maar het beste moest nog komen in mei – zie volgend verslag (MM, LVS).

Tijdens deze driemaandelijke periode werden in totaal 7 overvliegende **rode wouwen** opgemerkt. Op 28 februari, 16 en 22 maart over Mortsel (AV), op 4 maart over Edegem (SL), op 11 maart over de Antwerpse Ring/Berchem (KL), op 4 april langs de trektelpost HP (LVS, MM) en over UMICORE-Hoboken (WD), tenslotte nog 1 ex over Hove op 17 april (DVG).

Tijdens de lentetrekkingen Hobokense Polder werd op 28 maart en 11 april een **havik** (met prooi) waargenomen die vanaf de Kruibeekse Polder het Polderbos overvloog (LVS, WDW).

Een **visarend** trok op 28 maart langs de Hobokense Polder in noordelijke richting (LVS, WDW)

Naast de **slechtvalken** met habitats in UMICORE-Hoboken, Agfa-Mortsel en Borgerhout, die regelmatig in het Antwerpse jagend of baltsend te zien waren, ging onze speciale aandacht naar een mogelijk broedgeval op de toren van de Christus Koning kerk-Kiel binnen het ARDEA werkingsgebied. Op 3 maart waren op de CKK toren en overvliegend in totaal 5 slechtvalken te zien (MM). In dezelfde maand werden nog baltsgedrag en paringen waargenomen waarbij een tweedejaars, geringd wijfje uit het Brusselse betrokken was (MM, LVS, JVR, WDW, GM, PB). Mede door de hulp van het Fonds voor Instandhouding van Roofvogels (FIR) werd een noodnestkast geplaatst op één van de torenpijlers. Bij een controle van de nestkast en omgeving, later in mei, bleek dat het om een mislukt broedgeval ging (MM, ES, LVS). Meer daarover in volgend

driemaandelijks vogelverslag.

Een **smelleken** vloog over het Nachtegalenpark (Vogelzang) op 10 maart (JV).

In de periode van 16 februari tot 13 maart vlogen in totaal 385 **kraanvogels** over het Kiel en Hoboken, Edegem en Mortsel (FR, JP, KM, MH, SVB, TS, WDW, WK, WVA). De grootste groep van 151 ex vloog op 27 februari over Moretusburg-Hoboken (JP).

Op 30 maart zat een **kleine plevier** in zijn broedbiotoop bij UMICORE-Hoboken (KDK).

Tijdens de trektellingen Hobokense Polder werden drie maal doortrekkende **regenwulpen** opgetekend: 1 ex op 19 april (LVS) 5 ex op 20 april (MM) 2 ex op 23 april (LVS, WDW)

Naast de waarnemingen van overwinterende **houtsnippen** in de Hobokense Polder (BM, AVL) en in Fort VII-Wilrijk (AW) waren er eindelijk nog eens 3 opvliegende vogels aanwezig op 18 februari in Vogelzang, één van de Antwerpse kasteelparken (JV). Voorts werd er op 23 maart nog een raamslachtoffer gevonden aan het Hof Van Tichelen-Kiel (RVH).

Bij **holenduif** geldt in grote mate hetzelfde commentaar als bij boomklever (zie daar). Deze weinig opvallende hollenbroeder is in klein aantal (5-10 ex) alleen present in de oude parkdomeinen als Den Brandt, Klaverblad, Vogelzang, Uilenbos, Schoonselhof, Hof ter Linden, Fort VI en ook Hobokense Polder. Het gevaar bestaat dat de soort uit sommige gebieden (o.a. Vogelzang) wordt verdreven door de toename van broedende kauwen.

Een jagende **kerkuil** werd op 14 februari rond 7 uur 's morgens gespot nabij Klaverblad-Wilrijk (PH) en een vogel riep op 3 april rond middernacht in de wijk Koornbloem-Wilrijk (LVS). Spijtig genoeg werd er ook een dode kerkuil gevonden langs de Groenenhoek-Aartselaar op 26-27 februari (NS, PH).

Tijdens de vogeltrekking vloog er op 27 maart een **velduil** over de Hobokense Polder (MM).

Eén tot twee **ijsvogels** pleisterden dit voorjaar in de Hobokense Polder (AVL, BM, DJ, JVV, MM, ML, GM, PB, SD, WM) in Fort V-Edegem (LS, WVA) in Campus Drie Eiken-Wilrijk (SB) en in het Schoonselhof-Antwerpen (LA). Op Fort VI-Wilrijk noteerden we een broedgeval (LS, LVS, GB, UA, RV).

Op 29 april werd tweemaal de kenmerkende zang van **draaihals** gehoord vanuit rand struikzone van het Uilenbos -Hove (LVS)

Doordat vogelwerkgroep ARDEA dit voorjaar bij het broedvogelonderzoek speciaal focuste op **middelste bonte specht** (MIBOS) werden meerdere waarnemingen ingevoerd in verschillende, voor deze soort, geschikte biotopen in de regio. Zo werd de aanwezigheid in het Uilenbos-Hove bevestigd met 2 broedparen (LVS, KDL, JC, GB, NS).

In Klaverblad-Wilrijk werd zoals in 2013, een balsend paar waargenomen plus een 2de mannetje (2de koppel ?) Door de ontoegankelijkheid van dit privé domein is het moeilijk om concrete broedgegevens te verzamelen van deze moeilijk waarneembare soort (LVS, JP, WS, GB, KDL, WVS, WDW, LS). Op 10 april ontdekten we in een niet toegankelijk privaat domein te Hemiksem, langs de rand van het ARDEA gebied, een nieuw MIBOS broedpaar (LVS, SVK). Omwille van mogelijk onnodige verstoring werden meerdere waarnemingen vervaagd ingevoerd.

De **kleine bonte specht** werd gedurende de ganse periode waargenomen in de gebieden Uilenbos-Hove (SVB), Fort VII-Wilrijk (NS en AW), Klaverblad-Wilrijk (LVS, WS, GB) en in de Hobokense Polder (LVS, GB, LA, BM, DJ). Het betrof meestal een roepende vogel.

Tijdens de topdoortrek van **gierzwaluw** toerden er op 29 april in totaal 45 ex boven de Hobokense Polder (MM, BM).

Met slechts 3 waarnemingen van overvliegende vogels in maart, was **boomleeuwerik** een weinig opgemerkte doortrekker in de Antwerpse regio. 1 ex op 7 maart over Mortsel (AV), op 12 maart 1 ex Romeinse

Tekening: Herbert Vandeloo

Put-Edegem (LS) en 1 ex nabij Campus Drie Eiken-Wilrijk (JE).

Overtrekkende **boompiepers** worden vaak niet op soort herkend. Er werden dit voorjaar slechts twee waarnemingen ingevoerd: 1 vogel in de Hobokense Polder op 31 maart (GM) en 3 ex. over Hove vliegend op 30 april (SVB).

Naast een 10-tal waarnemingen van solitaire **grote gele kwikstaarten** in Zuid Antwerpen, noteerden we ook 2 observaties van mogelijk broedverdachte vogels: 1 ex met transport van voedsel of ontlasting langs Aartselaarstraat-Edegem op 16 april (WVA) en 1 man foeragerend langs beek nabij Kasteel Cleydael-Aartselaar op 20 april. (LVS)

Een zingende **gekraagde roodstaart** was op 21/4 present langs de Benzineweg-Hobokense Polder (DJ).

Een mannetje **roodborsttapuit** pleisterde op 4/3 langs de Schelde nabij de d'Herbouvillekaai-Antwerpen (PB).

Op 29 maart werd een zingende 1ste winter **pallas' boszanger** ontdekt in de centrale Hobokense Polder (LVS, GB). Aanvankelijk rees er nog enige twijfel over de determinatie van deze zeldzame wintergast. Dank

zij nauwkeurige observatie van uiterlijk, gedrag en enkele duidelijke foto's werd deze kleine telg van de phylloscopus-familie op juiste naam gebracht. Dit werd door de waarnemingen van een aantal vogelfreaks die nog dezelfde namiddag of later, tot 31 maart, waren opgedaagd, de laatste dag dat de vogel daar werd waargenomen. Dit is een nieuwe soort voor de Hobokense Polder

Op 23 april pleisterde een mannetje **bonte vliegenvanger** in Hove (SVB).

Boomklever: bij het recente broedvogelonderzoek rond Middelste Bonte Specht (MIBOS) bezochten de ARDEA waarnemers de voornaamste parken en kasteeldomeinen met een oud loofbomenbestand, de ideale habitats voor boomklever. Deze gespecialiseerde holenbroeder is nog vrij algemeen in de zuidelijke Antwerpse kasteelparken Den Brandt, Middelheim en Vogelzang, waar naar schatting 15 à 20 broedparen aanwezig zijn (LVS). Voorts komt deze klever ook in klein aantal (2 – 5 paren) voor in de domeinen Hof ter Linden-Edegem, Uilenbos-Hove, Cleydaelhof en Golf Cleydael-Aartselaar, Klaverblad en Steytelinck-Wilrijk, Park van Hove, Schoonselhof-Antwerpen, Hobo-

kense Polder en de Forten 5, 6 en 7. In domein Het Recreatief -Wilrijk ontbreekt de soort de laatste 2 jaren. In dit parkbos is halsbandparkiet als recente holenbroeder een mogelijke concurrent.

Tijdens de voorbije zachtere winter kwam **goudvink** slechts éénmaal in de kijker: 1 man en 2 wijfjes op 2 februari in het centraal deel van de Hobokense Polder (PB).

Barmsijs was dit voorjaar in het ARDEA werkingsgebied een schaarse doortrekker en wintergast. We onderscheiden twee vormen: de grote barsijs, de Noord-Scandinavische nominaatvorm en de wat donkerder kleine barsijs, broedvogel van Midden-Europa die in klein aantal aan onze kust en in de Hoge Venen tot broeden komt. In de vlucht zijn beide ondersoorten nauwelijks te onderscheiden, waardoor ze als barsijs spec worden bepaald. 1 kleine barsijs op 14 april pleisterend in Hobokense Polder (LVS, MM), 2 barsijs spec. vlogen op 23 april tijdens de trektelling langs de Hobokense Polder (LVS, WDW)

Op 14 maart vloog 1 **kruisbek** over Fort V/Edegem (LJ).

Exoten

Zoals elders in Vlaanderen het geval is, wordt ook in onze regio een steeds toenemend aantal exoten vastgesteld, meestal verwilderde exemplaren uit privé-collecties e.d.

Eén kleine selectie uit de waarnemingen:

Alexanderparkiet 1 ex. 7 april in Hove (CB)

Fenologie

Hierbij een selectie van de aankomstdata van zomervogels in het ARDEA werkingsgebied.

Enkele vroege waarnemingen van tiftjaf, zwartkop en tuinfluiter werden niet opgenomen in de lijst omdat het waarschijnlijk overwinterende vogels betrof, of verwarring mogelijk was met een andere gelijkaardige vogelsoort.

Erste aankomstdata 2017 zomervogels in de ARDEA regio:

Ooievaar	10 februari	Mortsel	AV
Roodborsttapuit	4 maart	Aquafin-Antwerpen	PB
Tiftjaf	4 maart	Hobokense Polder	PB
Boomleeuwerik	7 maart	Mortsel	AV
Grote lijster	12 maart	Klaverblad-Wilrijk	LVS
Zwartkop	18 maart	Hobokense Polder	WM
Zwarte roodstaart	21 maart	Hove-Lint	DR
Kluut	27 maart	Schelde-Hob. Polder	MM
Fitis	29 maart	Hobokense Polder	LVS, JE, SP
Boerenzwaluw	30 maart	Hobokense Polder	LVS
	30 maart	Mortsel	AV
	30 maart	Edegem	LJ
Gele kwikstaart	30 maart	Hobokense Polder	LVS
	30 maart	Edegem	WVA
Kleine plevier	30 maart	Hoboken	KDK
Boompieper	31 maart	Hobokense Polder	GM
Blauwborst	1 april	Hobokense Polder	DJ
Nachtegaal	6 april	Fort VIII-Hoboken	KD
Oeverzwaluw	11 april	Hobokense Polder	LVS
Huiszwaluw	11 april	Hobokense Polder	LVS
Visdief	11 april	Schelde-Hob. Polder	LVS, WDW, MM
Grasmus	14 april	Hobokense Polder	LVS, MM
Sprinkhaanzanger	14 april	Hobokense Polder	LVS
Tuinfluiter	15 april	Edegem	WVA
Braamsluiper	18 april	Antwerpen	PBI
Bosrietzanger	19 april	Hobokense Polder	DJ
Gekraagde roodstaart	21 april	Hobokense Polder	DJ
Bonte vliegenvanger	23 april	Hove	SVB
Regenwulp	23 april	Hobokense Polder	WDW, LVS
Gierzwaluw	24 april	Mortsel	AV
Koekoek	26 april	Hob Polder en Hove-Lint	LVS,LS
Boomvalk	29 april	Hove	SVB
Kleine karekiet	29 april	Hobokense Polder	BM

Kruisbek

Grijze arendbuiszard 1 ex vloog op 16 april over de Hobokense Polder (WM, BM)
Indische gans 1 ex. ter plaatse in Hobokense Polder op 11 maart (BM, ML)

Halsbandparkiet: tijdens de 2de wintertelling telden we op 25 februari

in totaal 43 ex op de slaappleats in het Kielpark-Antwerpen. Het aantal halsbandparkieten gaat er ook in het Antwerpse duidelijk op vooruit. Bij de vorige telling in december 2016 noteerden we op dezelfde slaappleats 35 ex (WDW, GB).

Carolina-eend: een mannetje pleisterde op 30 maart en op 21 april, samen met een mannetje mandarijn-eend, nabij het UZA -Edegem (UA, PHe).

Mandarijneend: van deze mooie

siervogel waren in totaal 7 paren en 2 mannetjes present in 8 gebieden:

- Hof ter Linden - Edegem, eerst een mannetje op 15 febr. en op 13 maart 1 koppel (LS,PH,JC)
- UZA en Fort V - Edegem: eerst een solitair mannetje, samen met Carolina-eend op 25 maart, en vanaf eind maart 1 koppel (PH, UA, PH)
- Klaverblad - Wilrijk 1 paar 22 maart (WDW)
- Kleine Struisbeekvallei 1 paar op 5 april (LVS, GB)
- Fort V - Edegem 1 koppel op 24 februari (LS)
- Mastvest - Antwerpen 1 mannetje van half februari tot eind maart (PB, MM)
- Den Brandt – Antwerpen 1 mannetje op 7 maart (JV)
- Cleydaelhof - Aartselaar 2 paar in broedbiotoop (FF)

Niet opgenomen in de soortenbespreking: werd niet weerhouden omwille van "niet goedgekeurd bij gebrek aan bewijsstukken": Iberische tijftjaf op 27 maart in HP.

Lentetrektingen Hobokense Polder: 28 maart tot 10 mei

Ten opzichte van vorige lentetrektingen slonk het aantal waarnemers van 7 (2016) naar 3: Maarten Mortier, Walter De Weger en Luc Van Schoor.

Mandarijneend - Foto: Johan Claessens

Deze 3 waarnemers namen wel meer teluren voor hun rekening, nl 64 t.o.v. 54 in 2016.

Zoals geweten trekken er in het voorjaar heel wat minder vogels door dan tijdens de herfstperiode. Het uurgemiddelde bedraagt slechts 10% van dat van de najaarstrek. Het was alles bijeen een matig voorjaar met weinig en soms zeer hoge en moeilijk zichtbare trek. Tijdens deze lentetrekkingen was 6 mei de vogelrijkste dag met een uurgemiddelde van 145 doortrekkers én nieuwe dagrecords van gierzwaluw en boerenzwaluw (zie hieronder). Omwille van een globaal overzicht van deze lentetrekkingen worden in de lijst ook gegevens van mei opgenomen.

Bergeend	33 ex	26 april
Zwarte wouw	6 ex	1 mei
Gierzwaluw	267 ex	6 mei
Boerenzwaluw	164 ex	6 mei
Indische gans	2 ex	6 mei

Als spreekwoordelijke "kersjes op de taart" noteerden we tijdens de trekkingen nog volgende andere leuke soorten: purperreiger (3), ooievaar (1), lepelaar (1), visarend (2), havik (2), rode wouw(2), bruine kiekendief (5), boomvalk (2), slechtvalk (3), smelleken (1), zwarte stern (1), groenpootruiter (3), regenwulp (10), tureluur (21), bontbekplevier (1), kleine bonte specht (1), kleine barmstijfs (3)

Waarnemers

AJ	André Janssens
AV	Anton Veters
AVL	André Van Langenhove
AW	Arthur Wuyts
CB	Christoffel Bonte
DJ	Danny Jonckheere
DR	Daniël Rochtus
DVG	Danny VG
ES	Eddie Schild
FF	Frederik Fluyt
FR	Frederick en Rosette Simons
GB	Guy Borremans
GM	Gunther Moens
IVB	Iris Van den Bussche
JC	Johan Claessens
JCe	Jan Celis
JD	Julien Dua
JE	Joris Elst
JP	Joachim Pintens
JV	Jan Vanweyensberghe
JVR	Joris Van Reusel
JVV	John Van de Voorde
KD	Karel Decoene
KDK	Kris De Keersmaecker
KDL	Kathy Delange
KL	Koen Leysen
KM	Koen Maes
LA	Luc Audenaerde
LJ	Leo Janssen
LS	Louis Schramme
LVS	Luc Van Schoor
MH	Marc Hofman
ML	Marnix Lefranc
MM	Maarten Mortier
NS	Niels Schild
PB	Peter Bastiaensen
PBI	Pierre Blockx
PH	Peter Hofman
PHe	Patrick Heivers
PP	Peter Pardoens
RV	Robin Vermylen
RVH	Robbe Van Hoofstat
SB	Stijn Baeten
SD	Sven Dhuyvetter
SL	Sebastian Leys
SP	Sophie Philtjens
SVB	Steven Van den Bussche
SVK	Sonja Van Kerckhove
TS	Tijl Schelfhout
UA	Lesaccount UA F&F2a
VDS	Veerle De Saedeleer
VI	V Isis
WD	Wim Delodere
WDW	Walter De Weger
WK	Wouter Knaepen
WM	Wim Mertens
WS	Wim Stappers
WVA	Wouter Van Assche
WVS	Walter Van Spaendonk

Tóch goed nieuws!

Joris Van Reusel

Sinds 2012 bevindt zich op het dak van de rode Silvertoptoren een broedkast voor slechtvalken. Toen we die actie 'Slechtvalken op 't Kiel' samen met zo'n 50 meters en peters opzetten, konden we niet vermoeden dat het verhaal van de slechtvalken hier zo'n wendingen zou nemen. We hoopten toen dat al na enkele maanden de kast bezet zou worden en jaarlijks voor een flinke nest jonge valkjes zou zorgen. Niets is minder waar. De slechtvalken, met hoofdrolspeelster Sarah op kop, schreven hun eigen scenario. Ze broedden succesvol in de werv van de 'groene' toren in 2013, en pas in 2016 konden we opnieuw een (mislukt) broedgeval vaststellen. Dat was echter op de toren van de Christus Koningkerk, zo'n 700 m daar vandaan. In februari van dit jaar plaatste ARDEA i.s.m. het FIR een voorlopige broedkorf op de oostelijke hoek van die toren, en ja hoor, al gauw werd een broedend paar slechtvalken vastgesteld. Nauwkeurige waarnemingen leerden dat 'oude' Sarah vertrokken was, en een nieuw jong koppel het territorium had ingenomen (waarvan één Brusselse vogel, zo bleek uit ringgegevens). Toen medio mei echter nog geen jonge vogels werden vastgesteld, is het nest voorzichtig geïnspecteerd. Vlakbij vonden we helaas enkele 'windeieren': eieren zonder kalkschaal, onbevrucht. Deze worden voor onderzoek doorgestuurd naar de UGent. Jammer, maar geen ongewone zaak. Het nieuwe koppel is allicht nog nét te jong, maar kan vanaf volgend jaar meer succes hebben. Laten we daarvoor duimen, en in het najaar zetten we - hopelijk weer met ondersteuning van de peters en meters - een nieuwe en stevige broedkast op deze Kielse toren.

Dit slechtvalkenverhaal is haast een voetnoot in de vele boeiende verhalen die we met de vogelwerkgroep ARDEA de laatste maanden weer konden noteren tijdens onze druk bijgewoonde onderzoekjes. En die verhalen bevatten heel veel goed nieuws! Enkele highlights op een rijtje.

De blauwe reigerkolonie op het Schoonselhof blijkt dit jaar maar liefst 13% uitgebreid te zijn in aantal nesten. Van 38 naar 47 paren, en dat ondanks 'infrastructuurwerken' in het bos.

De mensen van ARDEA's Roofvogel- & Uilenwerking konden dit jaar hun eerste nest jonge steenuilen ringen! Op enkele plaatsen werden andere broedgevallen van deze kwetsbare soort vastgesteld. Ook onze eerste deelname aan de 'Nacht van de Steenuil' in maart was met meer dan 50 aanwezigen een succes. Op meerdere plaatsen in ons werkingsgebied broedt nog steeds de torenvalk. In zeker twee van onze nestkasten kwamen resp. 5 en 6 jongen groot (deze werden ook geringd).

Sinds de start van ons MIBOS-onderzoek (10 maart) lopen er in de regio heel wat spechten-specialisten rond. Die stellen vast dat de spechten het goed doen. In parken en natuurgebieden zijn de groene en grote bonte specht geen zeldzaamheid. Ook de middelste bonte specht (mibos) blijkt met enkele broedparen in ons werkingsgebied aanwezig te zijn.

Op één van onze tochten ontdekten we zelfs het nest van een kleine bonte specht. Van de zwarte specht werden sporen vastgesteld, en de draaihals werd als doortrekker genoteerd. Een quasi volledige waaier spechtensorten is dus gezien!

Heel bijzonder is de ontdekking van een broedgeval van een kleine plevier, ergens op een (gelukkig verlaten) parking in een kmo-zone. We namen contact op met de eigenaar, die de rust tijdens de broedperiode wilde garanderen. Ook scholekster is als 'weidevogel' in opkomst in de stadsrand. Allicht is ook in onze regio een koppel tot broeden gekomen op een kiezelak van een bedrijf.

ARDEA monitorde de voorbije lente ook drie natuurgebieden op verzoek van Natuurpunt-studie, die deze gegevens zal gebruiken bij beleidsadvies voor stadsplanning van de Stad Antwerpen. De beoogde doelsoorten, waaronder bv. de ijsvogel, werden in de respectievelijke gebieden vastgesteld zodat de hoogste natuurbeschermingswaarden kunnen worden beoogd.

Als uitschieter mogen we zeker de vaststelling van de grauwe vliegen-vanger als broedvogel in onze regio noteren. Allicht twee koppels werden genoteerd.

Na een vrij lang verblijf in 2015, werd onlangs opnieuw de orpheusspotvogel gespot vlakbij het Wilrijkse Groen Neerland. Qua roofvogels zijn de havik en de wespandief twee uiterst boeiende soorten, waarvan hun broeden in of vlakbij ons werkingsgebied sterk wordt vermoed.

Ook op de trektelpost werden weer heel wat bijzondere waarnemingen gedaan. Meer gegevens vind je in het trimestrieel vogel-waarnemingen-verslag van Luc Van Schoor (www.hobokensepolder.be/vwg-ardea/vogelwaarnemingen).

Nog in de Hobokense Polder genoteerd als bijzonder: een kerkuil, daar vrijgelaten door Vogelbescherming Vlaanderen en de Antwerpse schepen voor dierenwelzijn. Samen lieten ze deze gereanimeerde vogel vrij ter gelegenheid van hun pers-aankondiging dat de Stad Antwerpen de eerste Vlaamse gemeente is die het houden van roofvogels (en -shows) op publieke plaatsen als braderijen en jaarmarkten verbiedt. Geweldig nieuws dat zelfs het televisiejournaal haalde en een dikke pluim verdient. Tijdens onze vele excursies buiten ons werkingsgebied werden ook weer fantastische waarnemingen gedaan. In het Zwin troffen we purperreigers, zwarte wouw en ransuil, en in het Oelegemse Vrieselhof zelfs baltsende houtsnippen!

Ook stellen we vast dat het aantal waarnemers en ingebrachte vogel-waarnemingen in onze regio voortdurend stijgt.

Na deze overdrukke lente is de zomer wat kalmer en biedt de kalender wat minder ARDEA-activiteiten aan. Maar vergeet niet om in augustus weer mee uit te kijken naar de steltlopers (zo. 13/08), en in september mee op pad te gaan naar 'verrassing' (zo. 3/9), of naar de Oostkantons (zat. 16/9).

En laat deze kans niet liggen: op zondag 8 oktober trekt ARDEA met een eigen gecharterde boot vanuit Neeltje Jans de Noordzee op voor

Steenuil - Foto: Kathy De Lange

een dag vol zeevogels (Jan-van-Genten en andere), veel plezier, windmolens en massa's frisse lucht. En wie weet ook dolfijnen en andere zeezoogdieren. Unieke kans, dus zeker doen en schrijf je tijdig in!

Op 1 oktober, tenslotte, nodigen we iedereen uit op onze 4e herfstmee-ting te Hoboken: hier worden o.a. al

het vogel-onderzoeksnieuws van het voorbije jaar en de nieuwe activiteiten voor 2018 gepresenteerd. En we maken weer wat meer tijd voor jullie en elkaar. Ook dat is goed nieuws!

Namens de vogelwerkgroep ARDEA, met dank aan de vele medewerkers, veldwerkers, e.a.

Wat zie ik nu in mijn kijker? - Tekening: Herbert Vandeloop

Ons Natuurpuntlid, Herbert Vandeloop, stelde ons een reeks prachtige tekeningen ter beschikking.

We hopen voortaan elk nummer van Polder.blad op te smukken met enkele tekeningen van hem. In dit nummer vind je er alvast een drietal. Herbert, heel veel dank aan jou !

Op zoek naar het huis van de gierzwaluw

Hoi allemaal,

We zijn op zoek naar nestplaatsen van gierzwaluwen in onze regio. Heb jij een nest van een zwaluw in je dak zitten, geef ons een seintje. Zo hebben we een idee waar ze zitten en hoeveel er nog zijn.

De gierzwaluw neemt namelijk af in aantal: hier zijn verschillende redenen voor. Maar een belangrijke is ons te goed geïsoleerd huis. Onze gierzwaluw overwintert ergens diep in Afrika en komt dan terug naar

zijn nestplaats van vorig jaar en als er dan intussen iets gebeurd is met het dak of de dakgoot, is hij zijn nestplaats kwijt.

Misschien kunnen we elkaar dan wel vinden om in je nieuwe dak iets te voorzien, waardoor ze het jaar erop naar hun gekende nestplaats kunnen terugkeren. Gierzwaluwen blijven heel hun leven samen als koppel en kunnen zeker 20 jaar worden.

Dus heb je een gierzwaluw onder je dak, geef ons een seintje per mail: jonckheeredesmedt@gmail.com

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel XTR-shop, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 47
Verzekeringen en beleggingen Alert NV, Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50
Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7, 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48
Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01
Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90
Uurwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 / 83, 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
Centrale verwarming & Sanitair Lamberechts bvba, Jan van de Wervelaan 39, 2660 Hoboken Tel. 03/830 29 75
Brood & Banket bij Marc & Evi Helsen, Krekelsestraat 83, 2660 Hoboken Tel. 03/827 47 04
Broodjeszaak Bagatelle, Steynstraat 35, 2660 Hoboken Tel. 03/825 47 44
United Caps, voorheen Procap, plasticen dopjes, Schroeielaan 15, 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00
Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32, 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
Illustrating animator, Jasper Van Gestel, www.jaspervangestel.be
Designer Antwerpen, Johan Meuris, www.johanmeuris.eu Tel. 0494/14 79 23
BVBA Polmar, Café Den Duivenbond, Lageweg 9, 2660 Hoboken Tel. 0496/90 07 11
Interstudio, Creatieve fotoreportages, Kapelstraat 11, 2660 Hoboken Tel. 03/829 11 20

Onze Zoogdieren – Deel 2: Het ree

Bert Mertens

Inmiddels verblijven er al sinds minstens 2008 één of meerdere reeën in de Polder. Ook van ons grootste zoogdier zijn er maar weinigen die het geluk hebben gehad om deze hertachtige te kunnen aanschouwen. De eerste waarneming betrof een roepend mannetje op 30/06/2008 (B Mertens). Sindsdien is het enkel maar bergop gegaan met ons ree, dit ondanks er op waarnemingen.be slechts 52 waarnemingen zijn terug te vinden.

Beschrijving

Het ree behoort tot de familie van de hertachtigen (Cervidae). Hier van komen in België verder nog het edelhert en het damhert voor. Een volwassen ree is eigenlijk best klein met een schouderhoogte van amper 70 cm, kop-romplengte van 95 tot 140 cm en een gewicht tussen de 16 tot 35 kg. Het gewei wordt meestal slechts 25 cm lang. Dit gewei is geen kenmerk om de leeftijd te bepalen. De grootte wordt genetisch bepaald en dus niet door de leeftijd. Het gewei wordt jaarlijks afgeworpen en groeit opnieuw aan in de winter. Tijdens de maanden maart tot juni wordt het afgeschuurd (aan bomen) om opnieuw afgeworpen te worden tussen oktober en januari. Heel af en toe komt het ook voor dat vrouwtjes een (kleiner) gewei hebben. Afhankelijk van de grootte van het gewei spreken we van een knobok (jonge eenjarige bok met alleen knopjes). Als het gewei nog geen vertakkingen vertoont spreken we van een spitser (meestal 1 en 2-jarige dieren), een gaffel is een gewei met 1 vertakking. Oudere reebokken hebben meestal een zesender (tweemaal 3 punten). In de Polder vinden we zowel zesender, gaffel als knobokken terug.

De kleur van de vacht varieert volgens seizoen, in de zomer met een zandgele tot roodbruine vacht, in de winter met een meer grijsbruine vacht.

In de zomerperiode is het verschil

tussen een geit en een bok duidelijk, de reebok draagt een gewei. In de winterperiode daarentegen is het niet steeds eenvoudig. Waar moet je dan op letten? Een mannelijk dier heeft steeds een duidelijk penseel (behaard geslachtsdeel onder de buik), een nier- of boonvormige spiegel (witte haren thv de anus) en geen schortje (behaard geslachtsdeel aan de spiegel). Een geit heeft (meestal) geen gewei, geen penseel, een hart- of ovaalvormige spiegel en heeft wel een schortje (langere haren van een 7 cm onderaan de spiegel, eigenlijk gelijkend op een staartje, maar is niet de staart).

Zintuigen

De zintuigen van het ree lijken uitermate geschikt voor het leven in de bosrand en in ruigtes. Zo is het zicht maar matig ontwikkeld en is het gehoor heel goed ontwikkeld. Het ree is in staat om geluiden te herkennen en de richting van het geluid te bepalen door de oorschelpen afzonderlijk te draaien. Reeën zien alleen maar vage objecten. Bewegingen worden echter uitstekend waargenomen. Een stilstaande persoon wordt door een ree dus niet herkend. Reeën zien ook alleen de kleuren als groen en blauw licht

Reebok - Zesender

Reebok - Knobok

Gaffelbok met herfstvacht. Duidelijk zijn ook de klieren te zien op de achterpoten.

worden gecombineerd. Dit betekent dat iemand met een oranje pull of jas voor een ree waarschijnlijk groen, grijs of blauw lijkt. Het ruiken is het

Vluchtende bok

territorium van een mannetje met dat van één of meerdere wijfjes. Territoria van mannetjes overlappen niet. Echter in de Polder merken we toch dat de 2 volwassen mannetjes dezelfde gebieden bezoeken en dezelfde geit.

Gedurende het jaar merken we ook behoorlijk wat verschillen.

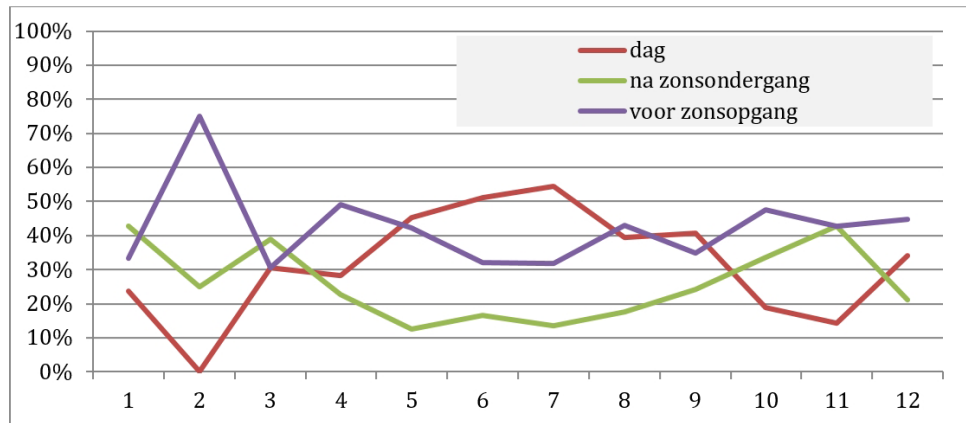
In tegenstelling tot de steenmarter kunnen we bij het ree zien dat het een meer sociaal dier is. Alhoewel een ree bekend staat als een solitair dier. Vaak tolereert een vrouwtje haar dochters. Tijdens de winter zijn de territoria veel minder duidelijk doordat er minder territoriaal gedrag is. Vaak gaan ze dan samen op pad om voedsel te zoeken in groep.

Ook het ree kent een verlengde draagtijd. De bronsttijd valt in juli en augustus, maar pas eind december

best ontwikkelde zintuig van het ree. De afstand waarop een ree geuren kan waarnemen van de mens wordt geschat op 300 - 400 meter.

veel overdag actief is (tot 53%). Beide geslachten hebben het grootste deel van het jaar een eigen territorium. Meestal overlapt het

Naast zien, horen en ruiken kennen we nog het proeven en voelen. Ruiken en proeven lijken veel op elkaar. Geur- en smaakprikkelers worden via zenuwen doorgegeven aan de hersenen. Het grote aantal smaakpapillen bevestigt dat het ree in staat is voedsel op smaak te selecteren. De smaak van voedsel en sappen kan dus worden geproefd maar ook in de lucht worden geroken. Onderzoek heeft uitgewezen dat reeën voorkeur hebben voor plantensoorten met bepaalde smaakstoffen.

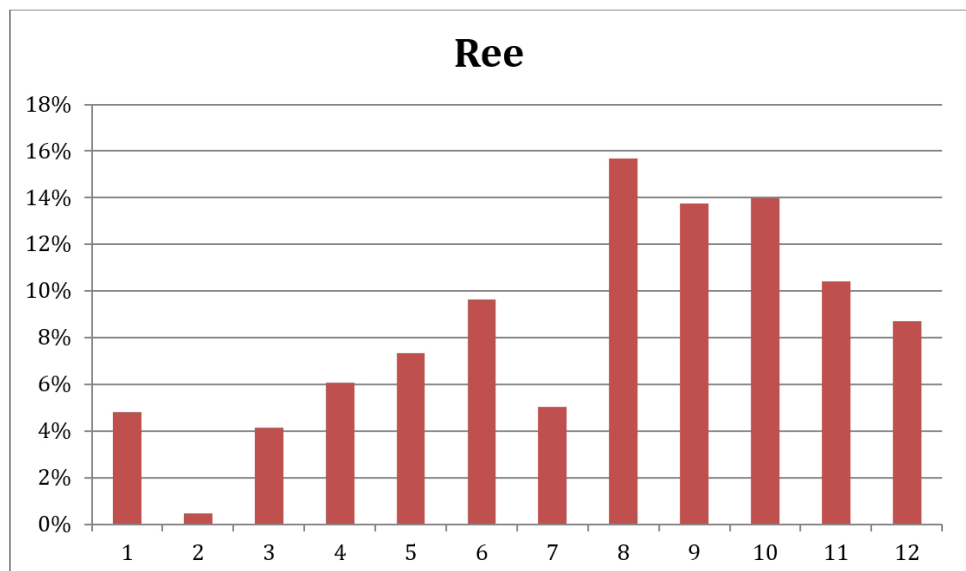

Levenswijze

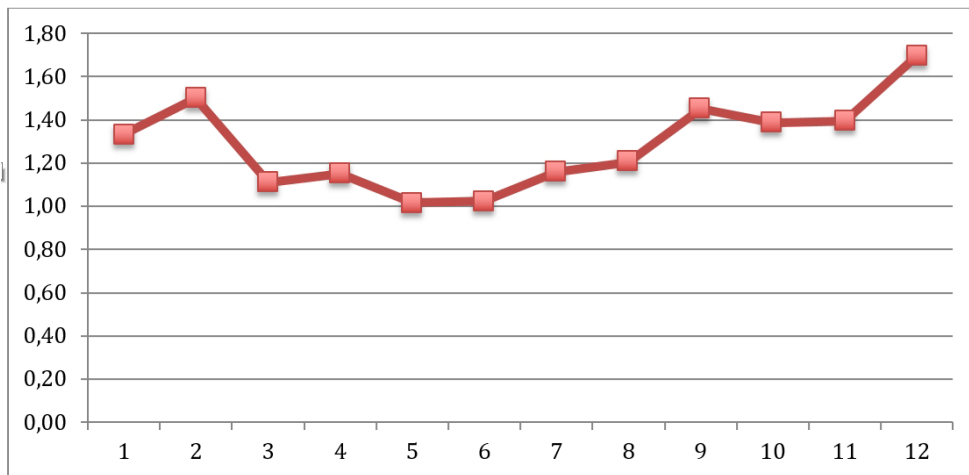
Het ree is geen grazer zoals een hert, maar eerder een knabbelaar. Hij eet bramen, bessen, twijgen, scheuten, knoppen en loten van struiken, kruiden, grassen, bladeren, noten, paddenstoelen en granen. Hij is vrij selectief en eet enkel de meest voedzame delen van een plant. Als hertachtige behoort hij ook tot de herkauwers en tussen eten en herkauwen zitten zo'n één (zomer) tot twee uur (winter).

Hij is voornamelijk actief in de schemering en tussen september en april voornamelijk 's nachts. We kunnen in de Polder inderdaad merken dat vanaf april tot september het ree ook

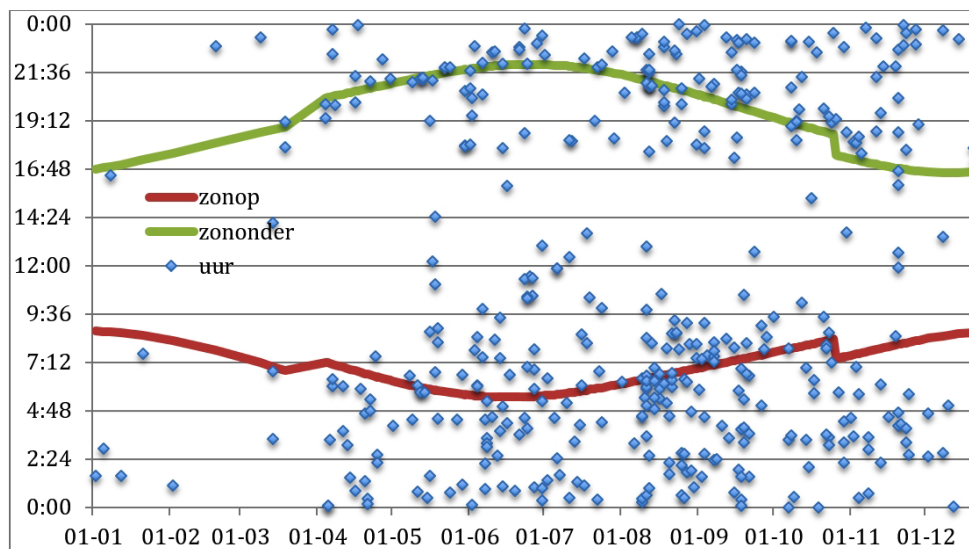
activiteit per dagdeel (dag, zonsop- en zonsondergang)

Percentage registraties van het ree doorheen het jaar

Aantal individuen per registratie

Alle registraties

komt het embryo tot ontwikkeling (zie ook het artikel over de steenmarter - Polder.blad april 2017). Daarna duurt het nog zo'n 150 dagen voordat het kalf wordt geboren (mei – juni). Geiten die niet drachtig waren in de zomer raken in oktober een tweede keer bronstig. Zij hebben geen verlengde draagtijd en hun kalveren worden rond dezelfde tijd geworpen als die van dieren die in de zomer reeds drachtig raakten.

Het grootste deel van de worpen zijn tweelingen. Zo ook in de Polder waar er in 2014 en 2016 tweemaal tweelingen werden geboren. Maar ook drielingen en eenlingen komen voor. Een jong is bij de geboorte 1,3 tot 2,3 kg zwaar en heeft een bruinig zwarte vacht met rijen witte vlekken over de rug en de flanken. Na 6 weken vervagen de vlekken. De

zoogtijd duurt 6 tot 10 weken, maar wij hebben bemerkt dat ook na meer dan 5 maanden de jongen nog durven te zogen bij de moeder.

Nadat een moeder de jongen heeft geworpen, gebeurt het dat zij ze even achterlaat om zelf te gaan eten. Dan is het best mogelijk dat jongen worden gevonden door wandelaars. Raak deze jonge dieren nooit aan! Zij zijn niet hulpeloos, vaak staat de moeder in de buurt toe te kijken. Maar eenmaal door een mens aangeraakt zal een jong door haar moeder niet meer herkend worden en dus worden verstoten!

Het jong blijft bij de moeder tot de volgende worp, waarna het vaak wordt weggejaagd. Meestal zijn de dieren geslachtsrijp op 14 maand.

Fijnproevers

Reeën hebben een hoge stofwisseling en een kleine pens-inhoud. Dit betekent dat ze veel energie uit hun voedsel moeten halen in vergelijking met andere herkauwers. Daarom wordt licht verteerbaar en eiwitrijk voedsel verkozen. In het vroege voorjaar eten ze sappige knoppen en scheuten van bomen en struiken, aangevuld met grassen en kruiden. In de winter is er minder goed verteerbaar voedsel, dan wordt er meer houtig voedsel opgenomen zoals bijvoorbeeld schors en eikels. Reeën drinken weinig, immers vocht wordt onttrokken aan het voedsel dat ze opnemen. Enkel in extreme droge periodes komt het voor dat je een ree aan de waterkant kan zien drinken.

Natuurlijke vijanden

Veel vijanden heeft het ree niet in onze omgeving. Buiten de jacht zijn er zeker loslopende honden die schade kunnen veroorzaken. Verder kunnen jongen ten prooi vallen aan vossen.

Prent van voor- en achterpoot van een ree

Veegplaats van ree aan boomstam

Sporen

Je hoeft niet steeds een ree te zien om te kunnen vaststellen of er reeën aanwezig zijn in een gebied. Afdrukken van de hoeven zijn makkelijk in mul zand of modder terug te vinden (zie foto).

Naast afdrukken van de hoeven kan je ook plaatsen terugvinden waar het ree heeft geveegd of liggen krabben aan bodem en struiken en bomen. Deze veegplaatsen ontstaan doordat bokken veelvuldig met hun gewei

langs objecten wrijven. Op deze wijze markeert een bok zijn territorium.

Op drogere plaatsen in bos, struweel en wei ligt het ree graag te herkauwen, hier vinden we dan ook ligplaatsen terug.

Voor meer informatie kan je ook steeds terecht op <https://waarnemingen.be/soort/info/418> of op <http://www.over-reeen.nl>

Ligplaats van ree

Een mededeling van één van onze leden!

Kunst- en Hobbytentoonstelling

An Keersse nodigt alle Natuurpunt-leden van harte uit op de Kunst- en Hobbytentoonstelling op zaterdag 30 september en zondag 1 oktober. Thema: Van klassiek naar modern.

De tentoonstelling is gratis toegankelijk van 10 tot 18 u in CC Moretus 36 Hoboken.

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 27 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder"**.

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:
André Driesen, Kregelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Natuurbeheer: Goudklompjes:
Runderen: André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81

Natuurbeheer: Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 0478/33 24 27
Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq, Maria Henriëttalei 61, 2660 Hoboken - diane.de.clercq@skynet.be, 0486/07 39 87

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?

Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Voorlaatste bladzijde:
Zo was het voorjaar bij NP Hobokense Polder
Foto's: Dirk Vandorpe, Freddy Tuerlinckx, Guy Borremans, Luk Smets en Walter Vandeweyer

Volg ons op Facebook

Website: www.hobokensepolder.be

Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's en videoclips van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde donderdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Topmomenten in het voorjaar

Bier, wijn en brownies verkopen voor Team Nello en Patrasche

Tijdens Expeditie Natuurpunt werden de leden van Team Nello en Patrasche culinair verwend door Ria

Op bezoek bij gids Jeannine in Keerbergen

Vrijlating van een kerkuil door schepen Naila Ait Daout ter gelegenheid van het Antwerps verbod op roofvogelshows op openbaar terrein

Ondertekening van het beheerscontract Tarzanboskes door vertegenwoordigers van district Hoboken en Natuurpunt Hobokense Polder

Wandelen in de Polder o.l.v. Danny

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Zo 9 juli **Vlinderwandeling in Middelheimpark**
- Do 13 juli Bestuursvergadering
- Zo 16 juli Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Zo 13 aug Steltloperstocht Zeeland
- Zo 20 aug **Vlinderwandeling in de Hobokense Polder**
- Vr 25 aug **Vleermuiswandeling in Middelheimpark**
- Za 26 aug Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Za 2 sep Zwerfvuil ruimen in de Polder
- Zo 3 sep Vogelverrassingstocht
- Za 16 sep **Ardeense vogelklassiekers**
- Zo 17 sep Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Do 21 sep Vergadering Natuurbeheer
- Za 23 sep **Daguitstap naar de Visbeekvallei**
- Za 30 sep Start Herfsttrektellingen Hobokense Polder
- Zo 1 okt **Herfstmeeting ARDEA**
- Zo 8 okt **Zeevogelsafari**

Natuurbeheer:

Onze **Goudklompjes** werken elke woensdag in de Polder en dit van 9 u tot ca 13 à 14 u.

Voor info: contacteer André Van Langenhove, 03/288 00 81 of Peter Van Elsacker, 0486/82 27 92

Info **natuurbeheer scholen**: Diane De Clercq, diane.de.clercq@skynet.be, 0486/07 39 87

Artikels voor het volgende Polder.blad - met verschijningsdatum 1 oktober 2017 - dienen bij de redactie te zijn op 31 augustus 2017 (zie colofon, blz. 30)

www.hobokensepolder.be